

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Tresty ve výchově dětí předškolního věku v současné české rodině

Bakalářská práce

Autor: Kroutilová Eva, DiS.

Studijní program: B7507

Studijní obor: 7505R023 - Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ambrožová Petra, Ph.D.

Oponent práce: doc. PhDr. Semrád Jiří, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

podpis:

Poděkování

Děkuji mé vedoucí práce Mgr. et Mgr. Petře Ambrožové, Ph.D. za pomoc při vypracování mé bakalářské práce. Oceňuji její rychlost komunikace a věcné připomínky. Dále bych chtěla poděkovat knihovnici Daně Procheové za ochotu a vstřícnost při výpůjčkách odborné literatury.

Anotace

KROUTILOVÁ, Eva. Tresty ve výchově dětí předškolního věku v současné české rodině. Univerzita Hradec Králové: Pedagogická fakulta, 2020. 66 str. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na trestání dětí v rodině. Práce informuje o možnostech výchovy a jejího vlivu na dítě předškolního věku. Fyzické tresty nejsou již aktuální, a proto se rodičovské strategie ubírají jiným směrem. Současnou situaci problému prezentuje provedený výzkum, který zjišťoval, jaké skupiny trestů jsou ve výchově užívány častěji. Jde o skupiny tělesných a netělesných trestů. Netělesné byly dále rozděleny na verbální a mediální tresty. Všechny tyto skupiny trestů byly dále podrobněji zkoumány pomocí dotazníku. Výzkumné šetření získalo odpověď na tři stanovené hypotézy, korelující s třemi cíli výzkumu. Hlavním cílem bylo zjistit, jestli ve výchově převládají tělesné nebo netělesné tresty. Výsledky ukazují, že verbální tresty jsou užívány častěji než mediální tresty a mediální tresty jsou užívány častěji než fyzické. Výzkum dokazuje, že netělesné tresty převažují ve výchově předškolních dětí v současných českých rodinách.

Klíčová slova: trest, výchova, rodina

Annotation

KROUTILOVÁ, EVA. The Punishments of Raising the Preschool Children in Nowadays Czech Families. University of Hradec Králové: Pedagogic Faculty, 2020. 66 pages. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor degree thesis is focused on child punishments in families. The thesis informs about the upbringing options and the effect on a preschool child. Physical punishing is not current anymore so the parental strategies take another way. Empirical part is presented by research results finding the answer of what punishing groups are more often. There are physical and nonphysical groups of punishments. Nonphysical group is divided into verbal and media punishment's groups. The research results are given thanks to a questionnaire. The answers I got were used for three hypothesis and three aims of the bachelor degree thesis. Verbal punishments are used more often than media punishments. Media punishments are used more often than physical punishments. The research results declare the nonphysical punishments superiority.

Keywords: punishment, raising, family

Obsah

Úvod	7
1 Tresty dětí	8
1.1 Trest jako výchovný prostředek	9
1.2 Výzkumy zabývající se tresty dětí	13
1.3 Současné tresty dětí.....	16
2 Dítě předškolního věku	19
2.1 Somatický a motorický vývoj	19
2.2 Kognitivní dovednosti	20
2.3 Sociální vývoj	21
3 Rodina	23
3.1 Funkce rodiny	23
3.2 Druhy rodin.....	24
3.3 Výchovné styly v rodině.....	25
3.4 Současná česká rodina	25
4 Mediální výchova v rodině	27
4.1 Mediální výchovné styly	27
4.2 Děti a média	28
4.3 Mediální hračky v předškolním věku.....	29
5 Výzkumné šetření	33
5.1 Metodologie výzkumu.....	34
5.2 Interpretace výsledků výzkumu	37
5.3 Vyhodnocení výsledků výzkumu	51
Závěr	54
Seznam použité literatury	57
Seznam grafů a tabulek	62
Přílohy	63

Úvod

Trest je všeobecně známý a používaný pojem. Ovšem každý vnímá trest individuálně a s jinou reakcí. To, co jeden vnímá jako trest, může druhý vnímat jako odměnu a naopak. Tresty se s jistotou mění, stejně jako se mění a vyvíjí naše společnost. Pokud jde o trestání dětí, tak to prošlo v posledních desetiletích neuvěřitelnou reformací. Od klečení na hrachu, přes důtky, pohlavek, domácí vězení až po verbální napomenutí či zákaz používání nových technologií. Právě trest je jednou z klasických výchovných metod, která se praktikuje nejen v rodinách, ale i dalších sociálních institucích. Sociální pedagogika, která se zabývá vlivem prostředí na společnost, proto nejlépe chápe téma Tresty ve výchově dětí předškolního věku v současné české rodině.

Teoretická část práce popisuje, analyzuje a prezentuje danou problematiku s oporou o odbornou literaturu. Práce začíná kapitolou zaměřenou na tresty, která ukazuje vývoj trestání a pomocí výsledků z výzkumů zaměřených na tresty deklaruje jejich aplikaci ve výchově. Druhá kapitola o dítěti předškolního věku prezentuje vývojové zvláštnosti tohoto období. Téma rodiny je prezentováno ve třetí kapitole. Rodina jako primární socializační instituce, která plní určité funkce a volí výchovný styl. Mediální výchova v rodině je poslední kapitolou v teoretické části. Tato kapitola seznamuje čtenáře s tím, jak jsou mediální kompetence rodičů důležité pro mediální činnosti jejich dětí. Součástí této kapitoly je i popis nejčastějších médií, která se v současnosti stávají prostředkem výchovy. Empirická část obsahuje provedený kvantitativní výzkum v podobě analýzy dotazníků distribuovaných rodičům dětí předškolního věku. Tato výzkumná metoda se pokusí přiblížit realitu v současných českých rodinách a odpoví nám na hlavní cíl této práce, kterým je zjistit, zda současní rodiče ve výchově předškolních dětí častěji užívají tělesné nebo netělesné tresty.

1 Tresty dětí

Pokud se vrátíme o několik set let zpět, můžeme konstatovat, že tresty v této době byly velice přísné až kruté. V období starověké Sparty byla zabíjena slabá či postižená novorozeňata. Zdravé děti žily od sedmi let mimo své rodiny. Upřednostňováni byli chlapci, kteří museli plnit vojenské povinnosti. V Římě nemělo dítě žádná práva a otec mohl s dítětem nakládat, jak uznal za vhodné, tedy dítě prodat či zabít. (J. Dunovský, Z. Dytrych, Z. Matějček a kol., 1995 in Doležal, 2009) Ve středověku, kdy do výchovy zasahovala ve velkém vlivu i církve byly děti také nepřiměřeně trestány. (Vaníčková, 2004). Teprve s nástupem renesance a humanismu se změnilo postavení dítěte a vzniká o něj větší zájem. Nejprve tresty ubývají ve školách. K tomu přispěl náš učitel národa, Jan Ámos Komenský, který říkal, že kázeň se má vyžadovat od žáků, ovšem fyzické tresty užívat až v krajních případech (Komenský, 1657 in Doležal, 2007). Tato teorie byla nadčasová, avšak netrvalo dlouho a role učitele a vychovatele se opět ztotožňovala s fyzickými tresty. Učitelé se prezentovali dokonce na veřejných akcích s holí, která byla právě nástrojem trestání. Ve srovnání s dnešními standardy byl přístup k dětem nejen doma, ale i ve škole krutý. Bití bylo nejen přijímáno, ale dokonce vyžadováno od společnosti a učitel, který se těmto zvykům nechtěl přizpůsobit, si nemohl být jistý svým pracovním místem. Žáci byli bití pravidelně a to každou sobotu ve snaze tyto metody využít jako preventivní opatření pro případnou nekázeň žáků v budoucnu. K těmto trestům se nejčastěji využívala již zmíněná hůl, dále bič nebo rákoska. Tělesné tresty zažívali nejen chudé ale i bohaté děti. I královští potomci byli fyzicky trestáni a zesměšňování ve snaze v nich vybudovat respekt a dodržování norem. (Bendl, 2004) Takovéto praktiky znají hojně z výchovy současní starší senioři i generace jejich potomků z druhé poloviny dvacátého století. Rodiče, kteří byli často fyzicky trestáni v dětství, si přenášejí tento zvyk i do výchovy vlastních dětí. Zásadní změna používání fyzických trestů přišla s rodičovskou generací devadesátých let, kdy došlo k postupné přeměně výchovného stylu z autoritativního k liberálnímu (Mediaresearch a.s., 2013) a také vstoupil do jejich života důležitý dokument, který se zabývá právy dítěte.

Regulace dětského trestání

Dětská práva jsou definována v dokumentu Úmluva o právech dítěte, který byl přijat 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN s platností od roku 1990. Kromě USA ho přijaly všechny státy světa a stal se nejrozšířenějším dokumentem deklarujícím práva

děti. Česká a Slovenská Federativní Republika přijala tento závazek roku 1990 a v platnost vešel 6. února 1991. Úmluva o právech dítěte obsahuje padesát čtyři článků, jenž jsou rozděleny do čtyř kategorií. Celý dokument začíná vysvětlením pojmu dítě. *"Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jež se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve."* (Úmluva o právech dítěte a související dokumenty, 2016) Práva náleží dětem bez rozdílu barvy pleti, pohlaví, původu, víry, jazyka, kultury, bohatství či zdraví. Dospělí by měli jednat v zájmu dítěte a to nejen rodiče, ale i stát. Nepostradatelnou součástí je právo na život a možnost vyrůstat ve zdravém a bezpečném prostředí. Děti mají také právo na vyjádření svého názoru v jakémkoliv věku. Každé dítě má nárok na jméno, národnost a rodinnou péči. Základní vzdělání by mělo být dostupné a zdarma pro každého. Vyspělejší země by měly pomoci těm méně rozvinutým. Neposledně mají děti nárok na hru, odpočinek a volný čas. (Úmluva o právech dítěte: Hlavní principy, 2004) Nejdůležitější částí Úmluvy o právech dítěte pro tuto práci je oblast ochrany a bezpečí. Děti mají právo na ochranu před násilím, fyzickým či psychickým atakem. Stát by měl kontrolovat, zda nejsou děti zneužívány nebo týrány ze strany rodičů či jiných osob z jejich okolí. *"Otázku disciplíny a výchovy Úmluva o právech dítěte nespécifikuje a nezmiňuje, které tresty rodiče mohou při výchově použít. Avšak veškeré fyzické tresty jsou odmítány. UNICEF věří, že jsou i jiné cesty, jak dětem vysvětlit správné chování a představy rodičů o jejich dodržování - bez použití násilí. Ve většině zemí zákony specifikují, za jakou hranici rodiče nemohou při trestání dětí zajít."* (Úmluva o právech dítěte: Právo na ochranu, 2004) Česká judikatura hovoří o tom že: *"Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte."* (Nový občanský zákoník, 2020) V českém zákoně tedy není jasně definováno, co je považováno za nevhodný výchovný prostředek. Pokud ovšem chceme uplatnit nějaký trest, měl by plnit určité funkce a cíle ve výchově dětí.

1.1 Trest jako výchovný prostředek

Matějček uvádí tři funkce trestu, se kterými souhlasí i Špaňhelová. Nejprve by viník měl **napravit škodu**. Dítě by se mělo podílet na nápravě škody jak fyzicky, tak finančně, pokud již má určité možnosti, jako je kapesné. Poté má **zabránit, aby se nesprávné chování opakovalo**. Pokud určité chování budeme klasifikovat záporně, dítě

si dá pozor a příště, až se dostane do podobné situace, spojí si ji s minulou špatnou zkušeností a jejími následky. Nakonec by se měl viník **zbavit pocitu viny**. Tato funkce je podmíněna uvědoměním dítěte o prohřešku a má navodit pocit spravedlnosti a usmíření se s dospělým (Matějček, 2015). Trest není to, co dospělý pro dítě vymyslí, ale to, co dítě jako trest vnímá. Je to nepříjemný, zahanbující, ponižující pocit, kterého se chce nejdříve zbavit a pro příště se mu vyvarovat. Dítě se nemusí vždy ztotožňovat s trestem, který po provinění přijde. Stejně tak odměnou se stává to, co dítě přijme jako odměnu a ne to, co dospělý za odměnu považuje. I. P. Pavlov na svých pokusech se zvířaty používal trest, který předcházel odměně, jež spočívala v uspokojení základní biologické potřebě. V tomto případě je samozřejmé, že zvíře si na tyto tresty zvyklo a později je jako trest nevnímalo. Trest může nevyžádané chování pouze potlačit, odměna naopak posiluje to žádané chování. Pokud dítě udělá něco nesprávného, potrestáním se naučí nedělat to špatné, ale nenaučí se dělat to dobré (Matějček, 2015). Jeden z předpokladů tvrdí, že pokud rodiče jsou dobří a dobří lidé trestají, musí být správné trestat. Jestliže dobří lidé dělají špatné věci, tak navzdory tomu, že trestání je špatné, je v pořádku dělat špatné věci. Pokud rodič užívá tresty, pak tedy dělá něco správně a je správné působit bolest nebo pokud dělá něco špatně, tak je v pořádku dělat něco špatně. V obou případech se použití trestu objevuje jako svolení k fyzické i psychické bolesti ostatních. Toto tvrzení platí v případě, že děti věří, že jejich rodiče jsou dobří. Pokud děti věří, že jejich rodiče, kteří trestají, nejsou dobří, tak ačkoliv dítě má důvod nedělat to, co rodič říká, tak by ale mělo (Donnelly, 2005).

Tresty a odměny ve výchově

„V socializačním a humanizačním procesu utváření a existence člověka jsou chápány odměny a tresty jako formativní činitelé; vedou, pomáhají a podněcují jedince k uznání, přijetí a plnění společenských rolí a jim odpovídajícím normám; v určité atmosféře za určité situace, v níž není respektována objektivní skutečnost, mohou však hrát i opačnou úlohu“ (Rotterová, 1973, str. 139).

Behaviorální teorie říká, že pokud posílujeme určité chování odměnou, v dítěti to posiluje danou činnost. V socializaci dítěte odměnou posílujeme žádoucí chování a trestem ho eliminujeme. Aby dítě bylo pochváleno za své chování, je dobré, aby následovalo svůj vzor v podobě rodiče, od kterého dítě může žádoucí chování kopírovat a vytvářet si vhodný návyk. Pokud si takové jednání dítě zvnitřní, dochází k zachování tohoto vzorce chování i bez vnějších vlivů. Podle teorie sociálního učení by dítě

vykonávalo činnost bez odměny a bez trestu za porušení žádoucího chování. V tomto případě však dochází k postupné ztrátě tohoto návyku. Pozitivní vliv na určité chování má nepravidelná odměna. Nepravidelnost sice vyžaduje dlouhodobější úsilí, má však vyšší úspěšnost a delší trvanlivost. U nežádoucího chování ale musí následovat trest vždy. Nedůslednost znamená nesprávné rozdělení odměn a trestů ve výchově, jenž posiluje nevhodné chování (Hoskovcová, 2006).

Tresty pomalu vycházejí z módy a využívají se spíše odměny. Odměna však v praxi přechází k sobectví a okamžitému uspokojení svých potřeb. Další negativní dopad při použití odměn mohou uvést z předškolního prostředí. Dítě vykonávající zájmovou činnost, po které je odměněno, ztrácí o tuto činnost zájem v případě, že za ni příště žádná odměna nepřichází (Solterová, 2019). Kdo ovšem tresty považuje za správný nástroj ve výchově a chce je aplikovat v praxi, měl by znát a dodržovat zásady správného trestání.

Pravidla trestání

Pavel Říčan uvádí dvanáct pravidel, pro trestání dětí. První pravidlo říká, že trest musí být **srozumitelný**. Dítě musí vědět, za co přesně je trestáno. Podle druhého pravidla by mělo mít trestání **předem daná pravidla**. Rodiče musí předem stanovit jasně daná pravidla, co se může a co se nesmí a pokud dítě tyto pravidla poruší, bude vědět, že bude následovat určitý trest. Za třetí by dítě mělo trest shledávat jako **spravedlivý** počin. Pokud dítě nechápe, že udělalo něco špatně, nepochopí ani důvod trestu. Čtvrté pravidlo hovoří o **přiměřenosti**. Příliš přísný trest vede dítě k útlumu nebo naopak k agresi. **Načasování** je páté pravidlo. Trest má následovat pokud možno ihned. Pravidlo číslo šest je **přesné vymezení trestu**. Dítěti se má vysvětlit, od kdy do kdy trest platí a v čem spočívá. Sedmé pravidlo hovoří o tom, že trest má být **logický**. Trest, který ukládáme, by měl mít spojitost s tím, co dítě provedlo. Za osmé se vyzdvihuje **individualita** dítěte. Druh a způsob trestu by měl odpovídat typu dětské osobnosti. Deváté pravidlo respektuje **vývojové výkyvy a stav dítěte**. Vývojová období sebou přináší výkyvy nálad a chování jedinců. To stejné platí u dětí, u nichž se projevuje počínající nemoc. Desítku zastupuje názor, jež připomíná rodičům, aby si uvědomili své **vlastní motivy a city**. Zapojovat do výchovy své vlastní emoce a aktuální rozpoložení může napáchat velkou neplechu. Jedenácté pravidlo zdůrazňuje **lásku**. Ačkoliv dítě trestáme, mělo by cítit, že ho stále milujeme a záleží nám na něm. Poslední pravidlo se zaměřuje na **odpuštění**. Odpuštění by mělo pro dítě znamenat, že je záležitost uzavřena,

rodič se již nezlobí, ale trest může být stále v platnosti (Říčan, 2013). Ačkoliv se rodiče budou řídit pravidly trestání, vždy jsou tu rizika vyplývající z užívání trestů obecně.

Rizika trestání

Použití trestů a to především těch fyzických má svá rizika, která se projeví ihned po aplikaci trestu, či po delší době. Nejde ovšem o rizika spojená pouze s individualitou osobnosti, ale o rizika vyplývající pro celou společnost.

1. riziko spočívá v tom, že dítě začne vnímat trest jako jediný možný způsob řešení konfliktů. Použít ho může však jen ten mocnější. Proto si děti zapamatují, že buďto mají ustoupit mocnějšímu, nebo se mocným stát samy.
2. riziko trestu nastává, pokud děti nerozumějí činnostem, které po nich rodiče chtějí, aby dodržovaly. Pokud dítěti vysvětlíme, k čemu mají dané úkony sloužit a dítě to pochopí, bude je vykonávat bez kontroly dospělého. Vyhrožováním trestem, aby něco udělalo, nebo mu něco zakážeme, vede jen k posílení strachu v dítěti.
3. riziko obsahuje dva druhy autority, kterou dítě potřebuje. Správná autorita má správný vliv, ze kterého si má dítě dospělého vážit. Špatná autorita založená na moci v dítěti pouze buduje strach.
4. rizikem se snižuje sebeúcta dětí, jelikož jinak bychom je takto netrestali. Děti pak mohou mít problém při navazování vztahů.
5. riziko spočívá v negativních emocích, které se dostaví ihned po potrestání. Místo, aby dítě hledalo možnosti nápravy svého skutku, přesměruje tyto emoce na toho, jenž trestal.
6. rizikem se stávají potlačené emoce, které děti skrývají v případě častého trestání. Tímto dochází k frustraci nebo ztrátě schopnosti empatie.
7. riziko zahrnuje princip výměnného obchodu. Pokud po provinění přichází vždy trest, není zde potřeba náhrada škody. Dítě se naučí vždy trest přijmout, místo toho, aby se naučilo trestu předcházet.
8. rizikem je narušení morálního vývoje dítěte. Pokud dítě ví, že po každém provinění přijde tvrdý trest, bude mít větší tendenci začít podvádět, lhát a svádět vinu na druhé. Tyto návyky si lehce přenesou až do dospělosti (Kopřiva, Kopřivová, 2008).

1.2 Výzkumy zabývající se tresty dětí

V České republice proběhlo několik výzkumů, které zkoumají tresty i odměny. Pro tuto práci jsem vybrala pouze jejich části, jenž se zabývají druhy trestů, ze kterých bude vycházet následný kvantitativní výzkum této práce.

Již v roce 1995-1996 byl realizován projekt s názvem Výchovné prostředí rodiny. Tento výzkum byl komparací výchovy v Českých a Slovenských rodinách. Jednou z položek dotazníku byla otázka: Které způsoby trestání jsou v rodinách užívány a jak často? Respondentům bylo nabídnuto šest nejčastějších trestů doby a odpovědi byly následující. Nejčastějším trestem byl křik (85%), na druhém místě byl zákaz oblíbené činnosti (78%), na třetím místě byl tělesný trest (45%), na čtvrtém místě vyhrožování (40%) na posledních místech bylo domácí vězení a mlčení (Střelec, Bakošová, 1997).

Výzkum Evy Vaníčkové, který prezentuje i ve své knize, obsahuje výčet nejčastěji využívaných forem trestu. Procentuálně je vyjádřen poměr dětí, jenž mají s těmito tresty osobní zkušenost. Na prvních místech je verbální trest – hubování (62,1%). Druhý je výprask (27%). Třetí místo má příkaz splnit povinnost (22,7%). Čtvrtý nejčastější je trest zákaz televize (21,2%). Dalším druhem trestu je zákaz chození ven (20,2%) (Vaníčková, 2004).

Bakalářská práce s názvem Tělesné trestání dětí rodiči obsahuje položku, která se ptá: *Předpokládáte, že budete při výchově vlastních dětí užívat tělesné tresty?*, na kterou navazuje položka - *Pokud ne, jaké jiné výchovné metody byste u svých dětí zvolili?* Výsledek říká, že 21 respondentů by volilo vysvětlení, 20 domluvu, 16 výchovný rozhovor a 12 zákaz oblíbené činnosti (Gilarová, 2009, str. 53).

Průzkum, který provedla společnost GfK Czech pro nadaci Naše dítě z roku 2011, jehož cílem bylo informovat o aplikovaných fyzických trestech dětí, dospěl ke zjištění, že: *„dnešní rodiče své děti fyzicky trestají výrazně méně, než tomu bylo u předchozí generace rodičů“* (Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy, 2011). Nejčastější trest (41%) je zákaz oblíbené činnosti, druhý nejčastější trest (32%) je dostat na zadek nebo přes ruce, na třetím místě je domluva/vysvětlení (15%), na čtvrtém místě je pohlavek/facka (14%). Další odpovědi pod 10% byly:

domácí vězení (7%), slovní pokárání (5%), výprask (5%) a domácí práce (4%) (Shevchuk, 2014).

Výsledky výzkumu diplomové práce s názvem *Tělesné tresty. Svoboda dětí a práva učitelů v pedagogické praxi*, obsahuje i položku: *Jakým způsobem jsou žáci trestáni doma?* Autor práce prezentuje 3 vzorky, kdy každý vzorek představuje jednu školu. Výsledky každé školy jsou znázorněny pomocí grafů. Kategorie trestů a jejich procentuální zastoupení ve třech vzorkách jsou následující: zákaz TV (24%, 19%, 20%), domácí práce (11%, 2%, 6%), domácí vězení (6%, 4%, 1%), domluva (13%, 19%, 25%), tělesný trest (0%, 4%, 0%), není trestán (18%, 11%, 14%), mix trestů (26%, 36%, 33%) a jinak (2%, 5%, 1%), (Valášek, 2013).

V roce 2018 agentura Nielsen Admosphere, vypracovala studii o trestání pro organizaci s názvem *Liga otevřených mužů*. 63% respondentů, přiznává užívání fyzických trestů, jako je plácnutí na zadek či facka, avšak starší generace tyto tresty nepovažuje za fyzický trest. „*Srovnání generace dnešních rodičů (dětí do 18 let) a starších rodičovských generací, které mají již dospělé děti, ukazuje, že tolerance k fyzickým trestům ve výchově v České republice již výrazně klesla, a dá se předpokládat, že bude i nadále zvolna klesat*“ (Liga otevřených mužů: Fyzické tresty ve výchově? Alespoň někdy je využívají dvě třetiny českých rodičů, 2018). Na otázku: *Jakým způsobem nejčastěji trestáte?*, odpověděli nejčastěji respondenti verbálně. Nejčastější trest je tedy domluva a vysvětlení (68%), zvýšení hlasu, křik a vynadání (58%) nebo slovní pokárání (53%). Druhý nejčastější trest je zákaz oblíbené činnosti (46%), kam jistě patří i zákaz užívání elektroniky. Třetí je plácnutí na zadek nebo přes ruku (46%). Na čtvrtém místě jsou domácí práce a úkoly navíc (29%). Na dalším místě je pohlavek či facka (27%). Předposlední místo má izolace dítěte (18%) a poslední možností je výprask (3%). Ohledně fyzických trestů, tak 2% respondentů odpověděla, že trestají pravidelně. 19% zastává názor občasného fyzického trestání. Nejvíce oslovených (42%) odpovědělo, že trestá ve výjimečných případech. 36% říká, že fyzicky netrestá téměř nikdy (Liga otevřených mužů: Fyzické tresty ve výchově? Alespoň někdy je využívají dvě třetiny českých rodičů, 2018).

Velice zajímavé mi přijdou výsledky průzkumu z roku 2008, kdy se ptal Děčínský Deník dvaceti prvňáčků (dětí ve věku 6-7 let) na otázku: "*Kdybys zlobil, dostal/a bys raději nařezáno, nebo zákaz dívat se na televizi (hrát na PC)?*" Odpovědi byly následující: dvanáct dětí by raději dostalo nařezáno, než aby mělo zákaz hraní na PC/koukání na TV. Naopak sedm dětí by raději uvítalo zákaz TV/PC, než aby dostalo fyzický trest. Jedno dítě se nepřiklonilo ani k jedné z možností, protože by nechtělo žádný trest (Otázka školákům: Trest?, 2008).

Také anketa pedagoga Oldřicha Suchoradského z roku 2002 se zabývá otázkou: Jaký trest je pro dítě nejtěžší? Sto odpovědí na tuto otázku zní takto: 27 dětí zmiňuje, že nejtěžší trest je omezení volného pohybu ve volném čase, na druhém místě je zákaz sledování televize s počtem 21 odpovědí, 16 dětí považuje za nejhorší trest domácí práce, 12 odpovědí udává učení, na pátém místě je zákaz hry na počítači s počtem 8 odpovědí, pouze 5 dětí uvádí tělesný trest jako nejtěžší a na posledním místě je kategorie domluvy a kázání s počtem tří odpovědí. Celkem 8 dětí uvádí, že mají doma beztrestnou výchovu (Suchoradský, 2002).

Předposlední prezentovaný výzkum sice není zaměřený na tresty, ovšem s danou tematikou jistě souvisí. Provedla ho agentura Stemmark a říká, že: „*Rozvoj moderních technologií je patrný i v oblasti hraček. Více než u třetiny dětí rodiče vnímají jako nejoblíbenější hračku počítač, herní konzoli nebo televizi. Zatímco mezi rodiči byla televize či digitální hra zmiňována jen výjimečně. Panenky a autíčka elektronická média předběhla jen o pár procentních bodů. Spektrum oblíbených hraček se mění s věkem dětí. Nekompromisně stoupá zájem o počítače a televizi – mezi předškolními dětmi je rodiče zmiňovaly cca u desetiny dětí, u mladšího školního věku již u čtvrtiny. Drtivý nástup elektronických médií pak nastává u dětí od 10 až 15 let, kde je podle rodičů oblíbenou hračkou počítač, herní konzole nebo televize“ (Generační proměna nejoblíbenějších hraček, 2012).*

Výsledky předchozího výzkumu potvrzuje i studie vypracovaná pro mobilního operátora, která zjistila, že jedno ze čtyř dětí pod hranicí šesti let již vlastní svůj chytrý telefon. 23 procent dětí z České republiky dostane telefon v předškolním věku, ačkoliv rodiče tento věk nepovažují za adekvátní pro pořízení tohoto zařízení (Téměř čtvrtina dětí dostane svůj mobil už v předškolním věku. O jejich bezpečí na internetu se však

rodiče příliš nestarají, 2017).

Jelikož fyzických trestů ve výchově jistě ubývá, přibývají slovní tresty a tresty v podobě zákazů a omezení. Účinným trestem je jistě odebrání oblíbené hračky, ale jak napovídají výsledky výzkumu, mnoho dětí má jako oblíbenou hračku právě moderní technologie, které se stávají výchovným prostředkem.

1.3 Současné tresty dětí

Výchovné prostředky v podobě trestů můžeme rozdělit na tělesné a netělesné. Mezi tělesné tresty patří například udeření, plácnutí na zadek, plácnutí přes ruku, výprask, pohlavek. Netělesné tresty zahrnují odpírání pozornosti, volnosti, jídla, privilegií, vykonávání prací navíc (Solterová, 2019), izolace, zvýšení hlasu nebo zákaz činnosti, kterou dítě chtělo právě dělat (Špaňhelová, 2004), pokárání, hubování, výčitky, zahanbení, ponížení, posměch, ironie, nadávky, domácí vězení, zákaz televize, zabavení mobilu, zákaz počítačových her, finanční postih, nebo odepření přízně (Říčan, 2013).

Pro potřeby této práce a na základě výsledků výzkumů prezentovaných v kapitole 1.2 Výzkumy zabývající se tresty dětí, budu pracovat se třemi nejčastějšími skupinami trestů. První skupinou trestů jsou tresty tělesné (fyzické), druhou skupinu netělesných trestů dělím na tresty (verbální) a (mediální).

Fyzické tresty

Tělesný trest je nejčastěji definován jako reakce na neuposlechnutí nebo porušení pravidla, která způsobuje druhému bolest. Mezi běžné tělesné tresty patří udeření, plácnutí na zadek, plácnutí přes ruku, pohlavek, facka. K fyzickým tvrdým trestům, z nichž některé hraničí již s týráním, patří: výprask předmětem, kopanec, ždercha do zad, rána pravítkem nebo ukazovátkem, odhození, třesení, praštění hlavou o zeď, štípání, tahání až vytrhávání vlasů, kroucení ušním boltcem, údery knihou nebo jiným předmětem do hlavy, kostičky (pevný stisk týlu, nadloktí), burák (prudké přejetí palcem po zadní straně krku), škrcení, bití nebo bičování, cvrnkání do ucha, přehození přes stůl (lavici), stoj na hanbě v předpažení, klečení, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, přivazování ke stolu nebo stromu, svazování končetin, sypání pepře na ruce, zalepování úst leukoplasty, ponořování rukou do horké nebo ledové vody

(Vaničková, 2004)

Psycholog Radek Ptáček říká, že tělesné tresty negativně ovlivňují život našich potomků. Ačkoliv výchova dětí dřívějších generací byla tvrdší, v dnešním světě se děti setkávají s většími hrozbami, se kterými se teprve snaží sžít. Tlak na očekávaný výkon od rodičů, školy a médií je náročný. Fyzický trest ovšem rozhodně nemá smysl v žádném věku. Longitudiální studie dokazují, že jedinci, jenž byli v dětství vystaveni jakékoliv formě fyzického trestu, mají v dospělosti různé druhy problémů. Jedná se o psychické, vztahové nebo sociální obtíže. Většina rodičů, jenž se stanou klientem psychologa Ptáčka, dojde k závěru, že dlouhodobé užívání fyzických trestů nemá smysl. Smysl mají pouze pro aktuální zakročení. Navíc pokud se jedná o dítě s nějakým postižením či poruchou, tak fyzické tresty nebudou účinné. Tělesný trest je psychologicky srozumitelný, ale není akceptovatelný, jelikož se jedná o uvolnění rodičovských emocí, čímž dochází k selhání v rodičovské výchově (Garkisch, 2018).

Verbální tresty

Slovní tresty, které vypadají jako vhodný způsob potrestání v sobě ovšem nesou také negativní dopady v podobě nervozity a napětí a postrádají dlouhodobý účinek pro vychovávaného (Střelec, Bakošová, 1997). Podoby verbálních trestů jsou: křik, vynadání, vydírání, výsměch, ironie, hubování, domluva, vysvětlování, vyhrožování, pokárání, zvýšení hlasu, obviňování a další.

Při užívání verbálních trestů rodiče často ovládají negativní emoce, které prezentují zvýšeným hlasem. Důležitost se klade na použitý slovník. Rodiče děti obviňují místo toho, aby říkali, jak se cítí, co potřebují a očekávají od svých potomků. Zásadní moment spočívá ve spoluúčasti dítěte na řešení situace. Pokud dospělý vyjádří nesouhlas a dítěti popíše nesprávnost jeho chování, může oslovit dítě s tím, aby samo vymyslelo nápravu dané situace po jeho prohřešku. Dlouhé proslovy rodičů o tom, jak se mají správně chovat, nejsou účinnou alternativou k trestání a většina dětí pak preferuje radši tělesný trest, který je okamžitý, než čelit rodičovskému kázání (Kopřiva, Kopřivová, 2008).

Mediální tresty

Jak vyplývá z výzkumů trestů, jedním z velice častých trestů dnešní doby je také zákaz používání elektroniky. Zařízení, která nejsou ani pro děti předškolního věku vhodná, ale která děti nejen v tomto věku velice lákají a zajímají. Do této kategorie trestů jsem

vybrala pět elektronických zařízení, jenž se stávají prostředkem výchovy v podobě zákazu užívání těchto médií. Jde o zákaz televize, zákaz počítače, zákaz telefonu, zákaz tabletu a zákaz herních konzolí. Blíže se těmto médiím věnuji v kapitole 4.3 Mediální hračky v předškolním věku.

Zákazy se uplatňují v podobě úplného odebrání přístroje, zamezení přístupu k němu, uzamčení do trezoru/skříně/místnosti, softwarové kontroly v podobě blokování některých aplikací, webových stránek, programů tak, aby se k nim dítě nemohlo dostat. Dále jde o časovou restrikcí nebo obsahovou selekci sledovaného/užívaného. V případě televize nebo herních konzolí stačí zabavit pouze ovladače k jejich užívání. Stolní počítač zase nebude plnit svou funkci bez napájecího kabelu. Většinu této elektroniky rozvíjí internet, který zaručuje plnohodnotnější využití těchto médií. Proto v některých případech stačí zabavení síťového kabelu či vypnutí bezdrátového zařízení – „wifi“.

2 Dítě předškolního věku

Předškolní věk je vývojové období dítěte, které navazuje na období batolete, kdy jedinec zahajuje návštěvu mateřské školy a mezi období mladšího školního věku, kdy dítě nastupuje do první třídy základní školy. Věkově je to zpravidla období mezi třetím a šestým rokem života, popřípadě sedmým a maximálně osmým v případě odkladu školní docházky (Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, 2004). Mateřská škola se stává v té době po rodině druhou nejdůležitější institucí pro zdravý a všestranný vývoj dítěte.

Potřeby dítěte v tomto věku jsou: biologická potřeba, potřeba bezpečí, potřeba emočně vřelého a uspokojujícího kontaktu, potřeba interakce, potřeba aktivity, potřeba kognitivního rozvoje, potřeba sociálního rozvoje. Doposud veškerá stimulace dítěte probíhala prakticky formou hry, která bezvýhradně a nutně nevyžadovala specifickou formu. Předškolní dítě je nutné připravovat na budoucí nároky ve škole, a to jak sociální, tak kognitivní. (Ptáček, Kuželová, 2013).

2.1 Somatický a motorický vývoj

Zrání centrální nervové soustavy je propojeno se zráním lidských smyslů. Pro rozvoj smyslů musí dítě získávat reálné smyslové zkušenosti. Vše, co jedinec prožije ve svém raném dětství, se odráží v dospělosti. V předškolním věku, přibližně od 4 do 6 let, rozvíjí jedinec svou hrubou i jemnou motoriku. Pokud dítě začne preferovat společnost médií a upírá svůj zrak na obrazovku neměnným způsobem, ovládá virtuální svět pouze na obrazovce, tím snižuje rozvoj jemné motoriky a omezuje své smyslové interakce. Z těchto médií také často vychází záření, které může vážně ohrozit zdraví dítěte (Boettger, 2017). Častá konzumace médií má za následek časté sezení a redukuje tedy pohyb na minimum, dále pak ovlivňuje pouze dva smysly, kterými jsou zrak a sluch. Ostatní smysly a pohybový vývoj jedince se tím pádem opožďuje (Krčmářová, 2012).

Dovednosti v oblasti hrubé motoriky, které by mělo dítě předškolního věku zvládat, jsou: rovná chůze, stoj na jedné noze, později skok o jedné noze a odraz a následný skok. Oblast jemné motoriky zahrnuje kresbu, navlékání korálek, zavazování tkaniček, vystřihování obrázků, modelace, používání štětce a skládání puzzle (Ptáček, Kuželová, 2013).

2.2 Kognitivní dovednosti

V předškolním věku se dítě snaží pochopit fungování okolního světa. Toto období je typické pro nerespektování pravidel, nepřesnost a malou flexibilitu. Myšlení ještě není dostatečně vyvinuté a propojené. Typickým rysem myšlení v tomto věku je tendence se zaměřovat na jeden objekt nebo situaci a ostatní ignorovat. Předškolák se také vyznačuje vyšší emoční stabilitou a rozvíjí se jeho smysl pro humor. V pěti letech je schopno ze svých zkušeností vyvodit, jaké emoce vyvolá určité chování nebo jev. Rozvíjí se také sebehodnocení a pocit viny (Krčmářová, 2012).

Okolo pátého roku již dítě dokáže poznat skoro všechny barvy a jejich odstíny. Rozvoj sluchu se zdokonaluje a dítě dokáže rozlišit zvuky, které dále napodobuje a tím se učí řeč. Prostorová orientace ještě není na takové úrovni. Dítě například nepozná perspektivu a upřednostňuje bližší předměty. Předškolák ještě nevnímá čas. Den a jeho části rozeznává pomocí každodenních opakujících se rituálů. Typická je také živá představivost, kterou si dítě lehce spojí s realitou a tímto způsobem je schopné si přeměnit i vzpomínky ke svému obrazu. Tato schopnost je velice zásadní pro jeho duševní vývoj. Dětská lež je právě spojena s tímto obdobím i schopností fantazie v předškolním věku, na jejímž základě ji nelze považovat za opravdovou lež, ale pouze za konfabulaci dítěte, kterou předškolák neovládá. Dítě si vysvětluje realitu pomocí své fantazie či lži, aby pro něj byly dané skutečnosti srozumitelné a akceptovatelné. Předškolní dítě hodnotí dobré nebo špatné chování podle toho, zda po něm následuje odměna či trest. V tomto případě je velice důležitý rodičovský vzor, který může dítě kopírovat.

Ve čtyřech letech si již dítě uvědomuje svou pohlavní identitu. Ví, že je to trvalý a neměnný znak jeho osoby. Zájem o své pohlaví či genitální sebestimulace je v tomto věku přirozená. Zkoumají rozdíly pohlaví jak z fyzického hlediska, tak sociálního. Děti přebírají vzorce chování a myšlení v závislosti na pohlaví, seznamují se se svou rolí díky sociálnímu učení v rodině, s vrstevníky nebo prostřednictvím médií. Kognitivní procesy pracují velmi aktivně. Dítě si všímá i drobností. Typické pro jeho myšlení je útržkovitost a nekomplexnost. Charakteristické vlastnosti myšlení jsou: egocentrismus, kdy dítě trvá pouze na svých soudech a nebere ohledy na ostatní. Dále je to fenomenismus, který souvisí s dětskou fantazií a odmítáním reality. Magičnost je další vlastnost, která zjednodušuje interpretaci světa. Absolutismus je spojen s přesvědčením, že každé tvrzení je konečné. Dále je to animismus, který oživuje neživé věci a poslední

antropomorfismus, kdy dítě popisuje, jak neživé věci se chovají jako lidé nebo mají jejich vlastnosti. (Ptáček, Kuželová, 2013).

Řeč je druhou základní lidskou schopností, kterou si dítě osvojuje. Díky řeči může sdílet své pocity a myšlenky a rozumět ostatním ve svém okolí. Dovednost hovořit dává základ pro interakci s druhým člověkem. Dítě potřebuje ve své blízkosti podněty, které podporují jeho fantazii. Čím méně má hračka svou podobu, tím více dítě nutí zapojit do hry svou fantazii a kreativitu (Boettger, 2017).

V tomto období se řeč se vyvíjí rychlým tempem a rozšiřuje se slovní zásoba. V šesti letech je schopno se vyjádřit v jednoduchých i rozvitých větách. Důležité pro rozvoj paměti a slovní zásoby jsou písničky, pohádky, básničky či říkánky. Ve čtyřech letech jsou děti schopny korigovat své vyjadřovací schopnosti na základě toho, s kým nebo kde ke komunikaci dochází. Typická otázka tohoto období je PROČ? Osobnost předškolního dítěte je stále rozumově a citově nezralá a proto je závislá na postoji jiných osob, především rodičů. Dítě je v tomto věku velice lehce ovlivňováno a nechá se lehce zmanipulovat (Ptáček, Kuželová, 2013).

2.3 Sociální vývoj

V této době se dítě stává samostatnější a snaží se vybudovat vlastní pozici ve světě. Jedinec rozvíjí své sociální dovednosti, získává návyky a vytváří si bohatou fantazii. Předškolák navazuje kontakt s vrstevníky lehčeji, jelikož na rozdíl od dospělých nevyvolávají pocit ohrožení a nevypadají mocnější (Krčmářová, 2012). „*Předškolní děti, které se ve světě dospělých a starších dětí cítí slabé a zranitelné se se superhrdiny identifikují a používají tak mediální obsahy pro projekci svých fantazií*“ (Šedřová, 2007, str. 30). Najít si kamarády je důležité pro rozvoj následujících kompetencí: soupeření, sebeprosazení, spolupráci, sdílení, solidaritu, oporu, řešení konfliktů, respekt, podporu, ochotu pomoci, pocit lítosti a zklamání. Tyto kompetence si dítě osvojuje přímou nápodobou, vysvětlováním či ovlivňováním, které zahrnují odměnu i trest (Krčmářová, 2012).

Výzkumy dokazují, že v případě, kdy si dítě hraje a v pozadí je zapnutý televizor, hra dítěte se stává nesoustředěnou a komunikace mezi členy rodiny se snižuje (Boettger, 2017). „*Čím více si rodiče hrají se svými předškolními dětmi, tím méně jim děti odmítají poslušnost*“ (Šedřová, 2007, str. 18). Zdravý vývoj dítěte můžeme podpořit, pokud omezíme konzumaci médií s obrazovkou do čtyř let věku dítěte. Tyto média poškozují především pohybový a řečový vývoj dítěte. Pokud přesto děti v tomto věku tyto média

užívají, je vhodné, pokud rodič jim pomáhá. Dospělý jim dokáže lépe vysvětlit souvislosti a viděný obsah médií (Boettger, 2017).

Toto období se považuje za období hry a rozkvětu. Děti si hrají rády cíleně a systematicky. Zvyšuje se potřeba socializace (Ptáček, Kuželová, 2013). Nejčastější činností v předškolním věku by měla být hra. Vývojová psychologie ji považuje za symbol, jenž dětem pomáhá vyjádřit vlastní postoj. Hra má terapeutický význam, jenž pomáhá dětem projektovat vlastní strach, obavy a odmítnutí. Ve hře se často objevují situace z rodinného života (Krčmářová, 2012).

Děti si jako kamaráda vybírají často dítě stejného pohlaví, jenž má podobné rysy projevu a zájmů. Předškoláci mají stále potřebu jistoty a bezpečí, která je typická i pro předchozí vývojová období. Ve čtyřech letech se začíná projevovat altruistické chování a schopnost empatie, tedy schopnost plně projevovat a sdílet city (Ptáček, Kuželová, 2013).

Rodičovské kompetence se v tomto období rozšiřují. Rodič musí nově dítě podporovat v poznávacích a sociálních oblastech. Problém nastává, pokud je rodič nedostatečně vzdělaný či má nižší intelektovou úroveň nebo bydlí v sociálně vyloučeném prostředí. (Ptáček, Kuželová, 2013). Rodinné zázemí i výchovný styl, který rodina ve výchově preferuje, jsou dalšími významnými aspekty, jenž ovlivňují dětský vývoj.

3 Rodina

Rodina je základ státu a v jiných zemích disponuje rodina mnohými odlišnostmi od té naší evropské. Diferenciace rodiny je také determinována místem a časem své existence. Stejně tak česká rodina prošla určitou evolucí, kdy se podřizovala náboženství, politickému systému či ekonomické situaci.

Jedna z definic uvádí, že rodina je malá primární sociální skupina. Tradiční kritérium, které bylo pro charakteristiku rodiny typické, jakožto manželský svazek, se v dnešní rodině vytrácí. I přesto můžeme hovořit o rodině, pokud její členové utváří bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí (Kraus, 2008) jenž plní své funkce.

3.1 Funkce rodiny

Kraus funkce rodiny popisuje a rozděluje do šesti funkcí. Jako první definuje funkci **biologicko-reprodukční**. Právě tato funkce rodiny je důležitá k zachování rodu a možnosti pokračovat v tradici utvářet rodinné prostředí. Rozmnožování je ovšem determinováno současným žebříčkem hodnot dnešní společnosti. Mnozí preferují kariéru před rodičovstvím a později již reprodukce není možná. Druhá je **sociálně-ekonomická** funkce. Rodina je důležitý prvek v rozvoji ekonomiky. Její členové jsou nejen spotřebitelé, ale také producenti v rámci výkonu povolání. Často se z rodiny stává samostatná ekonomická jednotka v podobě rodinných podniků a firem. Třetí je **ochranná nebo zaopatřovací či pečovatelská** funkce. Zde je zajišťována biologická, hygienická a zdravotní péče všech členů rodiny. Členové rodiny mají vyšší finanční spoluúcast a zodpovědnost za preventivní prohlídky nebo očkování, které již neorganizuje škola, jako tomu bylo dříve. Čtvrtá funkce se nazývá **socializačně – výchovná**. Socializace v rodině zajišťuje osvojování si návyků a způsobů chování a jednání ve společnosti. Tento proces připravuje děti do reálného života. Dnes ale čím dál častěji dochází k působení mladší generace na tu starší, například v používání moderních komunikačních prostředků. Výchovu často rodina očekává od školy a věří, že tato instituce dokáže napravit chyby aplikované výchovnými styly v rodině. Pátá funkce je **rekreační**. Víkendy, prázdniny a dovolené jsou určeny především k odpočinku a relaxaci. Právě tento čas je vhodný pro rodinu, kdy by měla spolu rozvíjet a věnovat se zájmovým a volnočasovým činnostem, které utužují vztahy. Poslední šestá funkce je **emocionální**. Pocit bezpečí a jistoty jakožto základní lidské

potřeby je jednou z nejdůležitějších složek pro funkci rodiny. V důsledku častých rozvodů či zaneprázdněnosti členů rodiny se tato funkce vytrácí (Kraus, 2008) a tím také vzniká určitá diferenciací jednotlivých rodin.

3.2 Druhy rodin

Každá rodina plní své funkce podle toho, jakými disponuje prostředky, ať už jde o finanční, sociální či osobnostní. Rodiny se liší často tím, jaký socio - ekonomický status zaujímají ve společnosti, dále jak pevná je vztahová vazba mezi jednotlivými členy domácnosti a neposledně kolik společného času rodina tráví pohromadě.

Podle těchto a další měřítek rozděluje Z. Helus rodiny na osm druhů. **Nezralou rodinu** tvoří mladí rodiče, kteří toho málo vědí a málo si dovedou představit a domyslet. Zlehčují to, co by mohlo dítěti škodit. Nedokážou být dostatečně empaticí. Mladí rodiče snadno propadají afektům, ale už méně dokážou obklopit dítě klidnou atmosférou trvalé pohody. S tím se spojují i problémy sociální a ekonomické. **Přetížená rodina** disponuje konflikty jak mezi manželi, tak mezi rodiči a dětmi. Konflikty ze zaměstnání se často promítají i do rodiny. Některé rodiny mají snížené schopnosti předcházet konfliktům a řešit je, když již vznikly, a proto se pak nabaluje jedna neshoda na další a je velice obtížné najít společné řešení. **Ambiciózní rodina** je rodina, kde na první pohled existují dobré podmínky pro rozvoj a školní úspěšnost dítěte ale rodiče preferují své potřeby vázané se k jejich vlastnímu uplatnění a seberealizaci a dítě je až na druhém místě. **Perfekcionistická rodina** je typická pro stavění svého dítě do situací nátlaku podávat vysoké výkony, vykazovat perfektní výsledky, eventuálně být vždycky lepší než druzí. Nebere se ohled na předpoklady dítěte a zásady jeho harmonického rozvoje, jeho zájmy a schopnosti. V **Autoritářské rodině** jsou vztahy k dítěti omezeny na příkazování a zakazování, aniž je přihlíženo k potřebě dítěte. Dítě se nemůže samostatně rozhodovat, nést zodpovědnost, projevovat svou spontaneitu, být nezávislé a rodiče nerespektují jeho názory ani zájmy. **Rozmazlující (Protekcionistická) rodina** má tendenci naopak dítěti vždy vyhovět, dát mu za pravdu, postupovat, jak si ono samo žádá. Zde se dostává do rozporu s požadavkem rovněž důležitým a pro zdravý vývoj osobnosti: aby si zvyklo nést zodpovědnost, přiznat svůj omyl a nedostatek, uznat názor někoho jiného, nepoddávat se rozmarům, vynakládat úsilí. **Disociovaná rodina** je charakteristická pro vážně rozrušené vztahy, jejichž rozvinutost a spolehlivost je nezbytným předpokladem psychologické funkčnosti rodinného prostředí. Narušeny

mohou být vztahy jak uvnitř, tak vně rodiny, eventuálně obě varianty. Některé rodiny, např. mladší, ambiciózní, přetížené nebo nacházející se v krizi, projevují často tendenci dítě někomu svěřovat. Taková rodina se nazývá **odkládající rodina**. Vážná situace nastává, když rodiče dítě svěřují každému, kdo je ochoten jim pomoci. Dítě se převáží k prarodičům, tetám, přátelům a známým nebo absolvuje dočasné pobyty v kolektivních výchovných zařízeních. Tímto se narušuje základní osa jeho citového zrání (Helus, 2015).

3.3 Výchovné styly v rodině

Stejně jako nedostatek času, tak i výchovný styl v rodině významně ovlivňuje osobnost dítěte. Zdeněk Helus uvádí tři výchovné styly v rodině. **Autoritářský styl**, kde je hlavním prvkem přísnost, neprobíhá zde dostatečná komunikace mezi dítětem a rodičem a nejčastější výchovný prostředek je trest. **Povolující styl** znamená maximální volnost pro dítě, naprostou beztrestnost, kdy si dítě samo přijde na to, co je špatné a co dobré. Třetí styl, jenž je považován za ten nejvhodnější nazývá jako **styl opřený o autoritu**. Tento výchovný styl má jasně stanovená pravidla, komunikace je na dobré úrovni a rodiče se stávají autoritou hodnou následování svými potomky (Helus 2015). Blahoslav Kraus výchovné styly rozšiřuje a více specifikuje. **Liberální výchovný styl** používají rodiče, jenž dítěti vše dovolují. **Hýčkající styl** navíc dítě přímo rozmazluje. **Hypochondrizující styl** znamená chorobný strach o dítě. Dále **autoritativní styl**, kde panuje přísný režim stejně jako u autoritářského. **Tvrký výchovný styl** uplatňují v rodinách, kde rodiče praktikují tělesné tresty na dětech. Poslední **demokratický styl**, který je definován jako partnerství mezi dítětem a rodičem, je nejžádanější (Kraus, 2008).

3.6 Současná česká rodina

Tak, jak se mění druhy médií a hodnoty společnosti, mění se i rodina. Současná rodina disponuje několika charakteristickými znaky, které ji odlišují od té dřívější. Jedná se o pět hlavních znaků vzájemně propojených. Současná rodina je **nukleární** (jádrová), tedy skládá se pouze z několika málo členů. Toto jádro je tvořeno partnerskou dvojicí, která pokud je sezdaná, naplňuje druhý znak - **manželský**. Rodina se skládá z rodičů a dětí a tudíž je **dvougenerační**. Velkou roli zde hrají vzájemná láska, empatie a city, proto je nazvaná **intimně vztahová**. Posledním znakem je **privátní individualizace**,

jenž znamená svobodu rozhodování a nesení odpovědnosti za své jednání (Helus, 2015). **Demokratizace** uvnitř rodiny způsobila to, že muž ztratil výsadní postavení a role otce a matky jsou na stejné úrovni. Vzor obou rodičů je stále nenahraditelný pro zdravý vývoj dítěte. Komunikace mezi rodiči a dětmi je na partnerské úrovni. Rodiny se dostávají do určité **izolovanosti**, jelikož se vytrácí význam sousedských vztahů a také je snaha o únik z dnešního rychlého vnějšího života do klidu vlastní rodiny. Dochází ke **zmenšování** rodiny, kdy v domácnosti žije pouze jeden z rodičů s dítětem. Chybějící komunikace a společné trávení volného času má za následek **dezintegraci**, která způsobuje, že každý člen si žije svůj vlastní život. Častá příčina **nedostatku volného času** rodičů je jejich práce. V některých případech jde dokonce o **dvoukariérový model** rodiny. Každé druhé manželství v České republice nevydrží, a proto patříme k zemím s **nejvyšší rozvodovostí**. Diferencovanost **socio-ekonomické úrovně** vede k zadluženosti nebo problémovému chování dětí (Kraus, 2008).

4 Mediální výchova v rodině

Výchovné styly v rodině často udávají směr také pro užívání médií v domácnosti. Váha, kterou masová média mají, je tak velká, a produkce, kterou nám nabízejí je tak rozsáhlá, že život s médii, vyžaduje speciální přípravu. Je stále potřebnější jedince vybavit kompetencemi, které mu umožňují média využívat ve svůj prospěch, ale také se bránit jejich negativním účinkům. Proto je součástí všeobecného vzdělávání po celém světě výchova k životu s médii – mediální výchova (Mičienka, 2007).

Kongres, konající se v roce 2018 s názvem Ochrana dětí v měnícím se světě, hostil stovky světových kapacit zabývajících se tímto fenoménem. Dětství zůstává stejné, avšak se mění podmínky, ve kterých děti vyrůstají. Docent lékařské psychologie Doc. PhDr. Radek Ptáček, Ph.D. říká: *„Největší nástrahy jsou ty, o kterých ještě nevíme. Stojíme na prahu velkého zlomu, kdy rodiče, kteří mají v současné době děti, se vlastně ještě sami učí používat prostředky a technologie, které jejich potomci považují za zcela samozřejmé. Jde zvláště o používání výpočetní techniky: tabletů, mobilů, počítačů, ale také sociálních sítí. Používat je správně a bezpečně často neumějí ani rodiče, a jestliže rizika nezná rodič, nedokáže před nimi ochránit ani své dítě“* (Garkisch, 2018).

Určitý stupeň vzdělání a vědomostí, ohledně médií, nabyde jedinec ještě předtím, než započne povinnou školní docházku, jelikož *„médiá jsou všude kolem nás a s námi, a tak bez pochyby spoluformují, spoluvychovávají a socializují“* (Sloboda, 2013, str. 17). Tak jako každá z rodin preferuje nějaký výchovný styl, stejně tak má nějaký vztah k médiím a jejich využívání. Tento vztah udává mediální výchovný styl v rodině. Zdeněk Sloboda ve své knize se stejným názvem jako má tato kapitola uvádí, že výchovný styl v rodině koresponduje s postojem rodičů k médiím. Přísná výchova odpovídá negativnímu vztahu k médiím. Naopak rodiče, kteří aplikují necílené nástroje, podporují užívání médií (Sloboda, 2013). Výchovné styly v rodině tedy navazují na mediální výchovné styly.

4.1 Mediální výchovné styly

Restriktivní styl používá především příkazy a zákazy, které se vztahují na dobu, po kterou je médium využíváno. Média jsou předmětem odměny nebo trestu. **Spolkonzumace** znamená sdílení média ve stejnou dobu. Například společné koukání na televizi či hraní her, čtení knih. **Instruktivní**, nebo-li **aktivní styl**, je zaměřený na diskusi o sledovaném obsahu případně pravidlech užívání médií. **Nezáměrné vedení**,

jenž vzniká necíleným a nezáměrným spoludíváním a mimoděčnou diskuzí o médiích. Poslední možností je **monitoring** jakožto možnost rodičů prohlížet historii činnosti dětí na internetu (Sloboda, 2013). Média mají pozitivní i negativní stánku jak uvádí Sloboda: „*Nová média jsou součástí života dětí i rodiny a mají ambivalentní socializační charakter. Na jedné straně umožňují kontakt a kontrolu dětí rodiči nebo umožňují přístup k obrovskému množství informací, které děti mohou využít pro svůj prospěch. Na straně druhé mobilita, individuální charakter užívání, omezení možností kontroly a umožnění intenzivnějšího kontaktu s vrstevníky a vnějším světem často už v nižším věku umožňuje emancipaci dětí a rozrušuje rodičovskou autoritu*“ (Sloboda, 2013, str. 23). Děti v nižším věku jsou v nepřetržitém kontaktu díky komunikačním technologiím a prezentují se na sociálních sítích nebo v jiných virtuálních prostorech se svými kamarády, ale i neznámými osobami. Mediální výchova je determinována **mediální gramotností** rodičů. Jedná se nejen o technické dovednosti, ale také schopnost rozumět mediálním obsahům a médiím jakožto sociálním institucím. Neposledně vyhodnocovat, zpracovávat a rozeznávat prezentovanou pravdu či fikci. Média vstupují do všech funkcí rodiny, ta je ale využívá hlavně pro funkci rekreační. Trávení volného času společným koukáním na televizi, či poslechem hudby (Sloboda, 2013). Média působí na vývoj dětí. Pokud jsou často vystavovány médiím, má to zdravotní následky na vývoj mozku, obezitu, zvýšenou agresivitu a předčasnou sexuální aktivitu, užívání drog a alkoholu a špatné školní výsledky. Rodiče by je měli naučit správně vybírat programy a rozpoznat, jaké hodnoty obsahují. Dětský dozor by měl sledovat hodnocení videoher a informace o médiích, knihách a hudbě, kterou děti poslouchají. V minulosti bylo vzdělávání a výchova zajištěno pomocí slova a knihy, dnes jde častěji o fotografie, videa, filmy, televizní obrazovky a počítače. V případě, že se mění struktura nosiče, mění se i poznávání a hodnoty ve vztahu ke světu i k sobě samému (Pospíšil, 2009).

4.2 Děti a média

"Násilí v televizním vysílání a v počítačových hrách zvyšuje dětskou agresivitu, zkresluje vnímání reality, podporuje pasivitu a omezuje komunikaci v rodině. Nicméně televizní obrazovky i počítače patří k našemu každodennímu životu, a to děti vnímají" Pokud chceme pro děti udělat to nejlepší, musíme stanovit jasná pravidla. Důležité je vybrat vhodný časový limit. Pro děti předškolního věku je vhodná pouze hodina denně. Někdy

stačí dětem zapínat TV pouze o víkendu. Je vhodné, aby dítě nemělo televizor umístěný ve svém pokoji, ale ve společném prostoru, kde bude mít rodina lepší přehled o tom, co dítě sleduje. Určitě by se měl stanovit čas, do kdy se dítě může koukat na televizi či hrát hry na jiných zařízeních a v kolik je čas jít spát. Tento čas by se měl striktně dodržovat bez ohledu na vysílaný program nebo atraktivitu hraných her. Pokud dítě daná pravidla dodržuje samo či si vybere vzdělávací program před tím zábavním, tak by měla následovat pochvala, abychom dítě v těchto zvycích podporovali. Dalším důležitým aspektem je obsah mediálních činností. Pokud nemůžeme s dítětem sledovat daný program, měli bychom se ho následně zeptat, o čem to bylo. (Procházková, 2018)

Dítě si tím nejen potrénuje paměť, ale i řečové dovednosti a rodič bude mít přehled o obsahu mediálních činností a schopností dítěte. Trávení spousty času s médii značí nemožnost či neschopnost rodiče nabídnout mu jiné možnosti zábavy. Pokud dítě aktivně podporujeme i ve sportovních nebo socializačních aktivitách a sami dáme přednost při trávení volného času aktivním způsobem, dítě si toho bude všímat a je zde větší pravděpodobnost pro alternativní volbu trávení volného času.

4.3 Mediální hračky v předškolním věku

V této podkapitole prezentuji pět elektronických zařízení, která se stávají výchovným prostředkem. V kladné podobě odměnou nebo v záporné trestem. Chtěla bych přiblížit důvody či následky užívání těchto médií u předškolních dětí, a seznámit s negativy i pozitivy této elektroniky.

Televize

Není pochyb o tom, že televize je velkým informačním přínosem nejen pro dospělé, ale i děti. Rodiče by se ovšem měli více angažovat do jejich psychického i sociálního vývoje. Násilí prezentované v televizi má na dítě tím větší vliv, čím menší je zájem rodičů o potřeby dítěte. Naopak, jsou rodiče, kteří ve snaze ochránit své potomky před agresivitou a neslušnými výrazy, dovolí dětem sledovat jen naučné pořady. Zákaz sledování programů s násilnými prvky způsobuje separaci dítěte od skutečností, které se vlastně ve světě dějí. Pokud jiné děti rozebírají daný pořad, dítě, které ho nevidělo, se vyčleňuje ze skupiny. Televize nepodporuje schopnost soustředit se a komunikovat. Krátké a rychle se měnící scény malé dítě ani nestihne zpracovat. Zákazy se vztahují samozřejmě kromě obsahu viděného i na to jak dlouho a kdy se dítě může koukat, avšak tyto pravi-

dla se těžko dodržují v případě staršího sourozence, pro kterého mohou platit jiná omezení (Děti a televize, 2018).

Mobilní telefon

První kontakt dětí s mobilním telefonem nastává velmi brzy. Nejen matky na rodičovské dovolené rády dokumentují vývoj svých dětí a prezentují ho na sociálních sítích. Ve chvíli, kdy je dítě schopno se pohybovat samo, vyhledá tento velice užitečný přístroj ve snaze se s ním seznámit. Již malé dítě dokáže ovládat mobil při prvním použití, jelikož dětský mozek je velmi pružný a přizpůsobivý. V raném dětství ale dochází teprve k jeho vývoji, proto dítě potřebuje v tomto období rozmanité podněty z okolí i emocionální uspokojení. V opačném případě se některá centra mozku nevyvinou a dojde k zakrnění mozku. Psycholog Jan Kulhánek říká, že dítě by nemělo vlastnit svůj telefon před nástupem do školy, kdy si dítě může mnohem snadněji vytvořit závislost. I s nástupem do první třídy by rodiče určitě nemuseli spěchat, ovšem rozhodnutí je na každé rodině. Dětem je doporučována pouze hodina denně, a pokud dítě odmítá poslouchat, jsou k dispozici aplikace, které se o dodržení limitu postarají. Nadužívání telefonu v batolecím věku zpomaluje i nástup řeči. Kromě možnosti závislosti dochází i k poruchám pozornosti. Pokud dítěti dáváme telefon do ruky v době vykonávání potřeby nebo v době krmení ve snaze odpoutat pozornost od dané činnosti, kterou dítě nechce dělat, ničíme tím vazbu dítěte k dané činnosti a narušujeme tím základní biologické potřeby (Žadoní Vaše dítě o telefon? S prvním telefonem nespěchejte, radí psycholog, 2019. Novotná, 2019).

Tablet

Tablety jsou velice oblíbené již u malých dětí, jelikož jejich používání nevyžaduje schopnost číst nebo psát. Výrobci dokonce přizpůsobují produkci tabletů možností pořídit si k danému zařízení i speciální držák k dětským židličkám, sedačkám či kočárkům (Malé děti s tablety. V Čechách ho používají dvě třetiny šestiletých, 2018). Děti, jenž se poměrnou část dne věnují tabletům, se přestávají zajímat o jiné podněty z jejich okolí. Nahromaděná energie v těle dětí se nedá vybit pouze pohybováním jednoho prstu po obrazovce. Může dojít k nesprávnému rozvoji motoriky, jazyka a empatie. Dětem v období 3-6 let je doporučeno si tablet pouze půjčovat. Vlastnit by ho mělo až od 7 let, kdy už danému zařízení lépe rozumí a může ho plnohodnotně užívat (Tablet dětem do ruky nepatří, nebo snad ano? Brzdí vývoj motoriky a naopak přispívá ke vzdělávání,

2018). I přesto batolata v Británii vlastní tuto elektroniku. Jedná se o jedno ze čtyř batolat a celkem třetina dětí do pěti let, jenž tráví více než tři hodiny denně s tabletem (Malé děti s tablety. V Čechách ho používají dvě třetiny šestiletých, 2018). Tablety mají jistě pozitivní přínos pro děti v podobě naučných her, ty ovšem nenahradí reálnou komunikaci a vnímání dalšími smysly kromě zraku a sluchu.

Počítač

Počítač je již velmi rozšířeným médiem dnešní doby. Jeho funkčnost usnadňuje mnohé úkony s textem, může přehrávat a vytvářet hudbu, pouštět filmy, komunikovat s přáteli či vzdálenou rodinou nebo hrát počítačové hry. Jednoduché ovládání zvládají ovládat děti, které ještě ani nedosáhly čtvrtý rok života. Díky počítačům může tato věková kategorie využívat programy se zábavným i naučným obsahem. Avšak přehnaný zájem dětí o toto médium narušuje tělesný i psychický vývoj dětí. Nejčastější potíže se projevují nesoustředěností, narušením spánkového rytmu, špatným držením těla a poruchou zraku (Děti a televize, 2018). Psychiatr Karel Nešpor upozorňuje na důležitost věku dítěte, času stráveného s počítačem a obsahu činnosti s počítačem. Klady tohoto média jistě využijí děti v budoucím povolání, ale v případě počítače, který se používá v rodině místo chůvy začnou převažovat negativa. Děti mají nedostatek sociálních dovedností, které mohou získat pouze živou komunikací a nadbytek záření, zvuků a barev vycházejících z počítačů zahlcují dětskou psychiku a může dojít k vyčerpání. Nepovědomí dozoru dětí o obsahu viděného či slyšeného, může způsobit defekt v etickém vývoji. Celkem by děti neměly obrazovkám věnovat více jak dvě hodiny denně a pozitivně působí přestávky po patnácti minutách, ve kterých by se dítě mohlo zabavit nějakou užitečnou fyzickou aktivitou (Malé děti u počítače z pohledu psychiatra, 2012). Je vhodné, aby malé děti používaly počítač společně s dospělým, který by jim měl jít příkladem v užívání tohoto média a který by měl dítěti vysvětlit, že počítač nesloží pouze k zaplnění nudných chvil. "Projekt Zdravý životní styl nabízí rodičům předškolních dětí zdarma odborné přednášky a rady přímo v mateřských školách. Dále nabízí rodičům písemné odpovědi na konkrétní problémy při výchově předškolních dětí" (Počítače v předškolním věku, 2013).

Herní konzole

Tyto elektronické doplňky zábavy by mnozí z nás považovali za vhodné pro starší děti, děti školního věku, ovšem dnešní doba umožňuje využívání těchto médií i dříve.

Existují vzdělávací hry, které jsou pro děti již od jednoho roku. Avšak rodiče by měli potomkům v tomto věku nabízet raději klasické hračky než ty elektronické, se kterými by je mohli seznamovat až od tří let. V tomto věku je důležitý časový limit a jeho dodržování. Doporučena je půlhodina denně. Hrozí také poškození zraku nebo dokonce vzniku závislosti při dlouhodobém užívání. Negativně působí i nepřirozená poloha pro vývoj dětského těla při hraní. Pro děti od 3 do 5 let mohou nastavit pravidlo 45 min./den, avšak nedělat z toho pravidlo a půjčovat tuto elektroniku nepravidelně. V Oxfordu zjistily, že děti, které hrají videohry hodinu denně, vykazují lepší adaptaci, sociabilitu a jsou celkově šťastnější oproti těm, kteří hrají častěji nebo nehrají vůbec. Studie prokázaly, že hraní videoher zlepšuje koordinaci oka a ruky a procvičuje jemnou motoriku. Trénuje se přesnost, zručnost, postřeh, soustředění, logika, uvažování, vytrvalost a spolupráce. Konzole typu Nintendo Wii, Xbox Kinect jsou dobrým podporovatelem pohybu. Díky sensorům, které reagují na změny polohy těla, si mohou uměle vyzkoušet mnoho sportů i tanečních her. Tyto herní konzole jsou doporučeny dětem od 3 let, kdy již dítě pochopí pravidla her a senzory jsou schopny ho snímat. Zapojit se může i více rodinných příslušníků a proto si tuto zábavu může užít celá rodina (Horáčková, 2018).

Výše zmíněná elektronická zařízení jsou tedy v dnešní době tak rozšířená a žádaná u nejmladší generace, že není divu, pokud se stávají častým nástrojem výchovy v rodině. Pokud se užívají jako odměny nebo tresty, díky výše zmíněným možným negativním důsledkům užívání se odměny stávají trestem a tresty odměnou.

5 Výzkumné šetření

Empirická část této práce obsahuje metodologii provedeného výzkumu, prezentaci získaných dat a jejich vyhodnocení.

Tato kapitola musí také vysvětlit některé pojmy, které se budou v této části hojně vyskytovat, a proto je mou povinností je zde prezentovat. Jedná se o pojmy: dítě předškolního věku, netělesný trest, tělesný trest, fyzický trest, mediální trest, verbální trest.

Dítě předškolního věku je dítě, které překonalo hranici tří let, ale ještě nezapočalo povinnou školní docházku. *„Předškolní období trvá přibližně od tří do šesti let. Konec této fáze má individuálně rozličnou časovou lokalizaci, protože není určen jen fyzickým věkem, ale hlavně sociálním mezníkem, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může oscilovat v rozmezí jednoho eventuálně více let“* (Vágnerová, 1997. s. 107).

Netělesný trest je výchovná metoda, při které nedochází k tělesnému kontaktu vychovávajícího s dítětem.

Tělesný trest = fyzický trest je výchovná metoda, která způsobuje dětem fyzickou bolest. *„Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek“* (Kovasová, Schmidová, 2006, str. 7).

Mediální trest je výchovná metoda, která omezuje děti v užívání elektronických zařízení.

Verbální trest je výchovná metoda, která slovně reaguje na dětské prohřešky.

5.1 Metodologie výzkumu

Metodologie této práce se skládá z určení hlavního a dílčího cíle empirické části. Dále definuje vědecko výzkumný problém, na který budou výsledky výzkumu reagovat. Stanoveny jsou také tři hypotézy. Jedna hlavní a dvě dílčí. Hypotézy jsou opřené o výsledky výzkumů prezentovaných v teoretické části v kapitole 1.6 Výzkumy zabývající se tresty dětí. Hypotézy jsou konstruovány tak, aby hlavní hypotéza korespondovala s hlavním cílem práce, první dílčí hypotéza koresponduje s prvním dílčím cílem a druhá dílčí hypotéza odpovídá druhému dílčímu cíli. Výzkum, který bude potvrzovat či vyvracet dané hypotézy, bude proveden kvantitativní metodou dotazníku. Ten bude distribuován elektronickou formou respondentům, kteří mají děti předškolního

věku, tedy potomky ve věku 3 – 7 let. Výsledky celého výzkumu budou prezentovány pomocí grafů a tabulek se slovním komentářem.

Cíl výzkumu

Výchovné strategie rodičů se jistě mění s ohledem na vývoj dítěte i společnosti a proto není divu, že se mění i způsoby trestání. Hlavním cílem této práce je zjistit, zda netělesné tresty ve výchově předškolních dětí převažují nad tělesnými. Z provedených výzkumů vyplývá, že třemi nejčastějšími skupinami trestů ve výchově jsou tresty: verbální, mediální a fyzické. První dílčí cíl má ukázat, zda jsou verbální tresty užívány častěji ve výchově předškolních dětí než mediální tresty. Druhý dílčí cíl by měl prověřit, zda jsou mediální tresty užívány ve výchově předškolních dětí častěji než fyzické tresty.

Vědecko-výzkumný problém

Jaká ze skupin verbálních, mediálních a fyzických trestů je v praxi nejužívanější u předškolních dětí v současných českých rodinách?

Hypotézy

Hypotézy, které jsou nedílnou součástí mého výzkumu, jsou konstruovány tak, aby odpověděly na stanovené cíle této práce.

Hlavní hypotéza - H1: Netělesné tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než tělesné tresty.

První dílčí hypotéza - H2: Verbální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než mediální tresty.

Druhá dílčí hypotéza - H3: Mediální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než fyzické tresty

Hlavní hypotéza (H1), která má za úkol objasnit, zda netělesné tresty převažují nad tělesnými, zní: **Netělesné tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než tělesné tresty.** Tuto hypotézu podporuje tvrzení z výzkumu agentury Nielsen Admosphere z roku 2018. „*Tolerance k fyzickým trestům ve výchově v České republice již výrazně klesla, a dá se předpokládat, že bude i nadále zvolna klesat*“. Nejčastější tresty, které respondenti uváděli, byly: domluva, vysvětlení, vynadání nebo zákaz

oblíbené činnosti (netělesné tresty) až poté figurují tresty plácnutí na zadek, přes ruku nebo pohlavek a facka (tělesné tresty). (Liga otevřených mužů: Fyzické tresty ve výchově? Alespoň někdy je využívají dvě třetiny českých rodičů, 2018).

Také výzkum již z roku 1995-1996 zkoumal, jaké tresty byly užívány v rodinách. Výsledky říkají, že fyzické tresty užívalo 45% rodičů, 55% používalo netělesné tresty (Střelec, Bakošová, 1997, str. 76).

H1 bude sycena položkami č: 2, 3 a 4.

První dílčí hypotéza (H2) bude odpovídat na první dílčí cíl této práce. Ten chce zjistit, zda se verbální tresty užívají ve výchově předškolních dětí častěji než mediální tresty.

První dílčí hypotéza (H2) zní: **Verbální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než mediální tresty.** Toto tvrzení vyplývá například z výzkumu Evy Vaníčkové z roku 2004, jehož výsledky říkají, že na prvním místě je hubování (verbální trest), ale trest zákaz televize (mediální trest) je až na čtvrtém místě (Vaníčková, 2004).

Tuto hypotézu podporuje i výsledek výzkumu bakalářské práce s názvem Tělesné trestání dětí rodiči. Výzkumná část, která zkoumala převážně tělesné tresty, se objevuje také položka, která se ptá: *Předpokládáte, že budete při výchově vlastních dětí užívat tělesné tresty?*, na kterou navazuje položka č. 8 - *Pokud ne, jaké jiné výchovné metody byste u svých dětí zvolili?* Výsledek říká, že 21 respondentů by volilo vysvětlení, 20 domluvu, 16 výchovný rozhovor (verbální tresty) a 12 zákaz oblíbené činnosti (mediální trest). Výsledek je komentován: *„spousta respondentů by místo tělesných trestů použili nějaký slovní dialog formou vysvětlení, domluvy a výchovného pohovoru. Příklady zákazu oblíbené činnosti respondenti uvedli zákaz počítače, televize, sladkostí a zákaz chování ven – domácí vězení.“* (Gilarová, 2009, str. 53)

H2 bude sycena položkami č.: 5, 6, 7, 8, 9, 16, 17, 18, 19 a 20.

Druhá dílčí hypotéza (H3) korespondující s druhým dílčím cílem tvrdí, že: **Mediální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než fyzické tresty.** Výzkum společnosti GfK pro Nadaci Naše dítě z roku 2011 říká, že: *„Dnešní rodiče své děti fyzicky trestají výrazně méně, než tomu bylo u předchozí generace rodičů“* (Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy, 2011).

Nejčastější trest (41%) je zákaz oblíbené činnosti (mediální tresty). Druhý nejčastější trest (32%) je dostat na zadek nebo přes ruce (fyzický trest), (Shevchuk, 2014, str. 38)

Druhou dílčí hypotézu podporují výsledky výzkumu diplomové práce s názvem Tělesné

tresty. Svoboda dětí a práva učitelů v pedagogické praxi. Ačkoliv název je zaměřen na školní prostředí, výzkum obsahuje položku: *Jakým způsobem jsou žáci trestáni doma?*

Autor práce prezentuje 3 vzorky, kdy každý vzorek představuje jednu školu. Výsledky každé školy jsou znázorněny pomocí grafů. První graf říká, že zákaz TV (mediální trest) je zastoupen 24 procenty, ale fyzické tresty 0 %. Druhý graf ukazuje 19% zákaz TV a 4% fyzické tresty. Třetí graf prezentuje 20% zákaz TV a 0% fyzický trest. Výsledky tedy ukazují jasnou převahu mediálních trestů nad tělesnými. (Valášek, 2013)

H3 bude sycena položkami č.: 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14 a 15.

Výzkumný nástroj

Dotazník (Příloha č. 1), který je nástrojem mého kvantitativního výzkumu, má papírovou i elektronickou podobu. Obě verze jsou sestaveny z úvodu, jednotlivých položek a závěru. Úvod oznamuje potenciálním respondentům, pro koho je určen a pro jakou příležitost se získaná data použijí. Dále se zdůrazňuje, že se jedná o anonymní formu výzkumu a končí se stručným návodem na vyplnění dotazníku v případě papírové verze, která sloužila jako zkušební dotazník. Elektronická verze obsahuje stejné informace kromě návodu na vyplnění, který není v tomto případě potřeba. Položky dotazníku jsou konstruovány s ohledem na stanovené hypotézy a cíle práce. V závěru dotazníku je poděkování za spolupráci a čas, který mému výzkumu respondenti věnovali.

První položka dotazníku (Položka č. 1 - *Kolik let je Vašemu dítěti?*) se ptá na věk dítěte. Respondenti mohou vybrat z možností 3, 4, 5, 6 nebo 7 let. Tato otázka by tedy odpovídajícího respondenta měla vyfiltrovat. Pokud má respondent doma dítě jiné věkové kategorie, není možnost jiné odpovědi, a tudíž by neměl pokračovat ve vyplňování. Druhá položka - položka č. 2 - *Používáte ve výchově tělesné tresty?*, se ptá, zda rodiče užívají ve výchově tělesné tresty. Na výběr je odpověď ano či ne. Položka č. 3 - *Používáte ve výchově netělesné tresty?*, se ptá, zda rodiče užívají netělesné tresty a opět je odpověď pouze ano nebo ne. Obě položky (položka č. 2, položka č. 3) mi slouží k tomu, abych zjistila, zda rodiče výchovné metody, jenž obsahují následující položky dotazníku, vůbec vnímají jako tresty nebo ne. Položka č. 4 - *Jaký je nejčastější (nejúčinnější) trest ve výchově Vašeho předškolního dítěte?*, zjišťuje nejčastější (nejúčinnější) trest, který rodiče praktikují ve své výchově k předškolnímu dítěti. Čtvrtá položka je jediná otevřená položka dotazníku a je strategicky umístěna na začátku dotazníku, aby rodiče nebyli ovlivněni tresty, které jsou obsaženy v následujících

položkách dotazníku.

Od páté položky respondenti odpovídají pomocí škály na to, jak často jednotlivé tresty užívají. Škála obsahuje kategorie: *stále*, *velmi často*, *často*, *občas* a *nikdy*. Tresty jsou v dotazníku rozděleny do tří zkoumaných skupin. Jsou to tresty mediální, fyzické a verbální. Skupina mediálních trestů obsahuje: položku č. 5 - *Jak často užíváte trest zákaz sledování TV?*, položku č. 6 - *Jak často užíváte ve výchově trest zákaz používání tabletu?*, položku č. 7 - *Jak často zakazujete užívání mobilního telefonu?*, položku č. 8 - *Jak často zakazujete předškolnímu dítěti hraní na počítači/notebooku?* a položku č. 9 - *Jak často zakazujete dítěti herní konzole typu Nintendo Wii, Playstation, Xbox..)?*

Skupina tělesných trestů obsahuje: položku č. 11 - *Jak často trestáte dítě plácnutím na zadek?*, položku č. 12 - *Jak často trestáte dítě plácnutím přes ruku?*, položku č. 13 - *Jak často používáte ve výchově pohlavek/facku?*, položku č. 14 - *Jak často vytaháte dítě za vlasy/za uši?*, a položku č. 15 - *Jak často doma dostane výprask Vaše předškolní dítě?*

Poslední skupinou jsou verbální tresty. Skupina verbálních trestů obsahuje: položku č. 16 - *Jak často na své dítě křičíte/zvýšíte hlas v souvislosti s trestáním?*, položku č. 17 - *Jak často dítěti vynadáte v souvislosti s trestáním?*, položku č. 18 - *Jak často dítěti domlouváte v souvislosti s trestáním?*, položku č. 19 - *Jak často dítě vydíráte/vyhrožujete v souvislosti s trestáním?*, a položku č. 20 - *Jak často používáte výsměch nebo ironii v souvislosti s trestáním?*

Položka č. 10 - *Jak často trestáte dítě odebráním oblíbené hračky (panenka, autíčko...)?*, byla špatně zvolena, proto nebyla ve výzkumu zpracována.

Sběr dat

Dotazníkovému šetření předcházela zkušební dotazník. Ten byl distribuován několika respondentům, kteří ho vyplnili, a osobně jsem od nich dostala zpětnou vazbu na formulované otázky v dotazníku. Po této konzultaci byl dotazník upraven, aby odpovídal požadavkům respondentů a byl pro ně srozumitelný. Hlavní dotazníkové šetření proběhlo elektronickou formou. Na webových stránkách www.survio.com, jsem vytvořila online verzi dotazníku, kterou jsem, díky hypertextového odkazu <https://www.survio.com/survey/d/V3F6N4I3Z0I1D4G3I>, rozeslala potenciálním respondentům. Pro tento výzkum jsem využila e-mailovou komunikaci i sociální sítě, díky nimž jsem získala celkem 123 vyplněných dotazníků. Abych získaná data zvalidovala, vyřadila jsem několik dotazníků, které nebyly plnohodnotně vyplněny.

Výzkumný vzorek

Dotazník byl přeposílán vytypovaným osobám, proto výběr vzorku respondentů byl kritériální. Hlavní kritérium bylo v tomto případě dítě předškolního věku. Nejprve jsem dotazník zasílala přátelům, o kterých vím, že mají dítě předškolního věku nebo učitelkám mateřských škol. Vždy jsem oslovené potenciální respondenty žádala o sdílení a přeposílání dotazníkového odkazu známým, kteří mají také děti v této věkové kategorii. Proto další výběrovou metodou byla metoda snowball. Po oslovení přátel a známých jsem dotazník prezentovala na facebookových stránkách, jenž mají společné téma – děti předškolního věku. Celkem jsem získala data od 123 respondentů. Po prostudování obdrženého materiálu, jsem musela několik dotazníků vyřadit, proto konečný počet respondentů, kteří byli započítáni do mého výzkumu je 108.

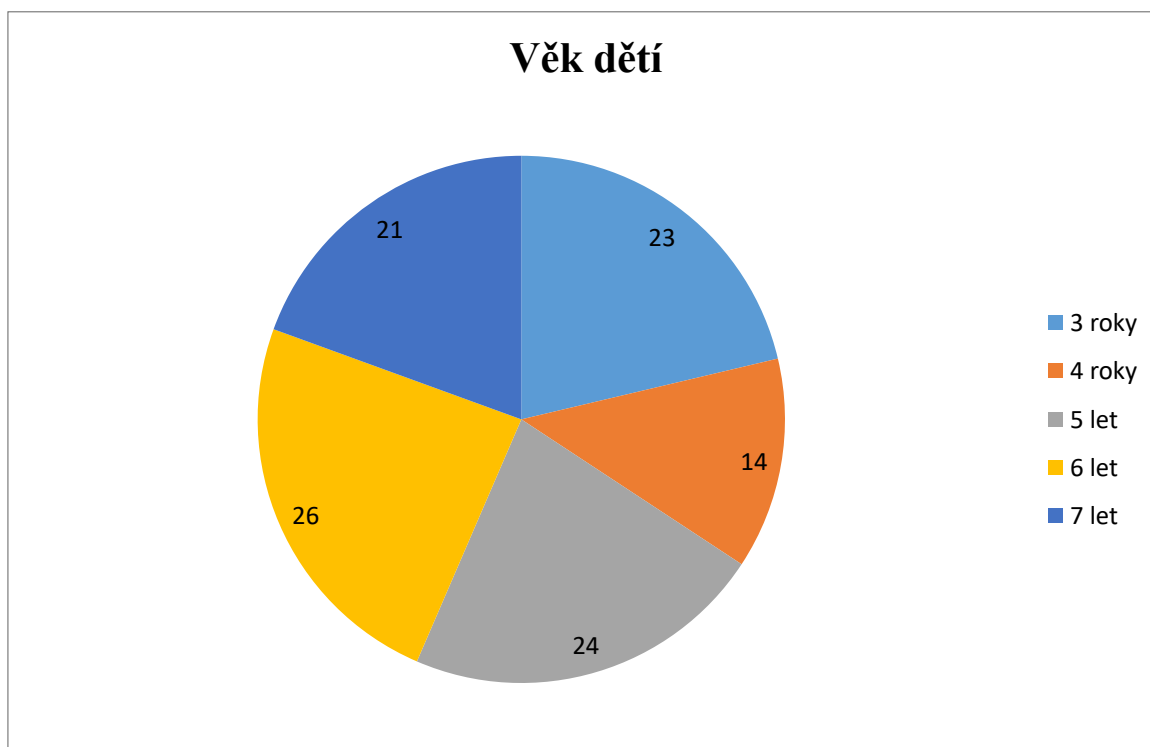
Průběh výzkumu

Výzkum probíhal v měsíci říjnu roku 2020. Celkem jsem oslovila 10 facebookových skupin a 15 individuálních respondentů. Další sdílení elektronického dotazníku proběhlo skrz e-mailovou komunikaci. Skupiny na sociální síti jsem oslovila ve dvou vlnách, ve kterých jsem je požádala o vyplnění prezentovaného dotazníku. Nejvíce odpovědí dorazilo vždy po čerstvě zveřejněném dotazníku. V průběhu vyplňování mi přišlo i několik zpráv od respondentů, kteří mi poskytli zpětnou vazbu na dotazník.

5.2 Interpretace výsledků výzkumu

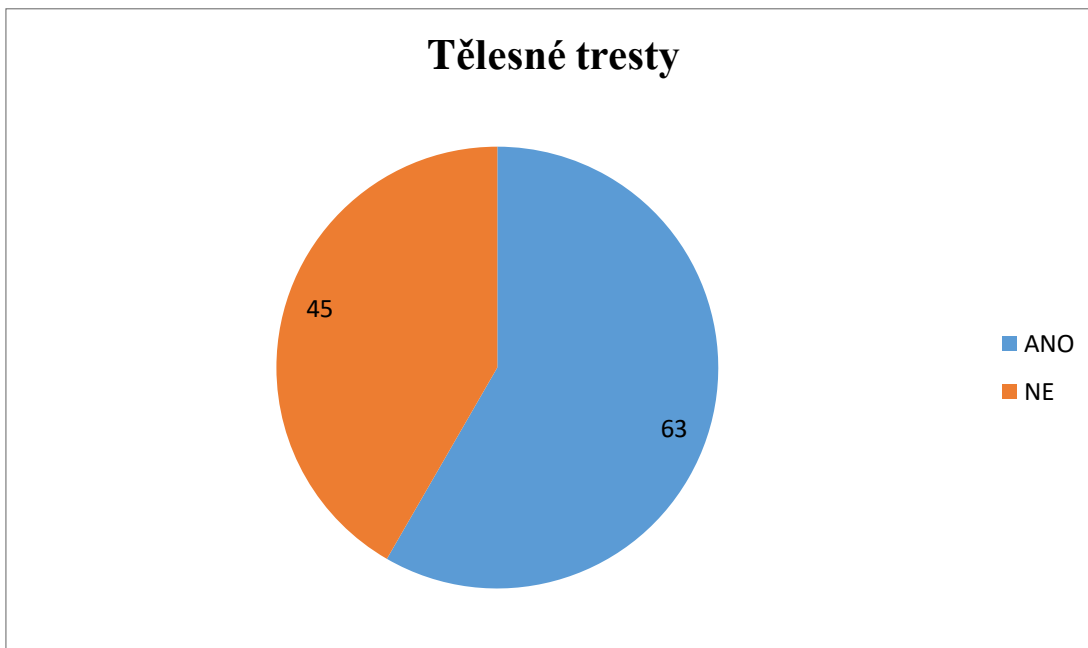
Výsledky výzkumu jsou prezentovány pomocí grafů, tabulek a jejich komentáři. Prezentovány jsou odpovědi respondentů na položky distribuovaného dotazníku. První čtyři položky jsou prezentovány pomocí výsečových grafů, kde jsou barevně rozlišeny odpovědi. Odpovědi jsou formulovány v legendě po pravé straně grafu. Číslice umístěné na barevných výsečích grafu znázorňují počet respondentů zastupujících jednotlivé odpovědi. Od páté položky jsou získaná data přehledně prezentována pomocí tabulek s absolutní i relativní četností. Tabulky obsahují položky, které jsou rozděleny do tří skupin trestů. Jedná se o skupiny trestů verbálních, mediálních a fyzických. Každá skupina (tabulka) je zastoupena pěti položkami dotazníku, z nichž každá položka se dotazuje na jeden trest dané skupiny. V tabulkách absolutních četností je pak vyjádřen počet respondentů odpovídající na specifický druh trestu podle míry užívání ve výchově. Míra užívání je vyjádřena pomocí škály, která obsahuje kategorie: stále, velmi často, často, občas a nikdy. Kategorie stále, velmi často, často a občas zastupují kladnou variantu odpovědi. Tyto kategorie jsou v tabulkách označeny zelenou barvou. Kategorie nikdy, zaujímá negativní postoj ke zkoumaným trestům, a je v tabulkách označena růžovou barvou. Položka č. 10 nebyla zpracována z důvodu nevhodnosti zařazení při vyhodnocování.

Graf č. 1 – Věk dětí

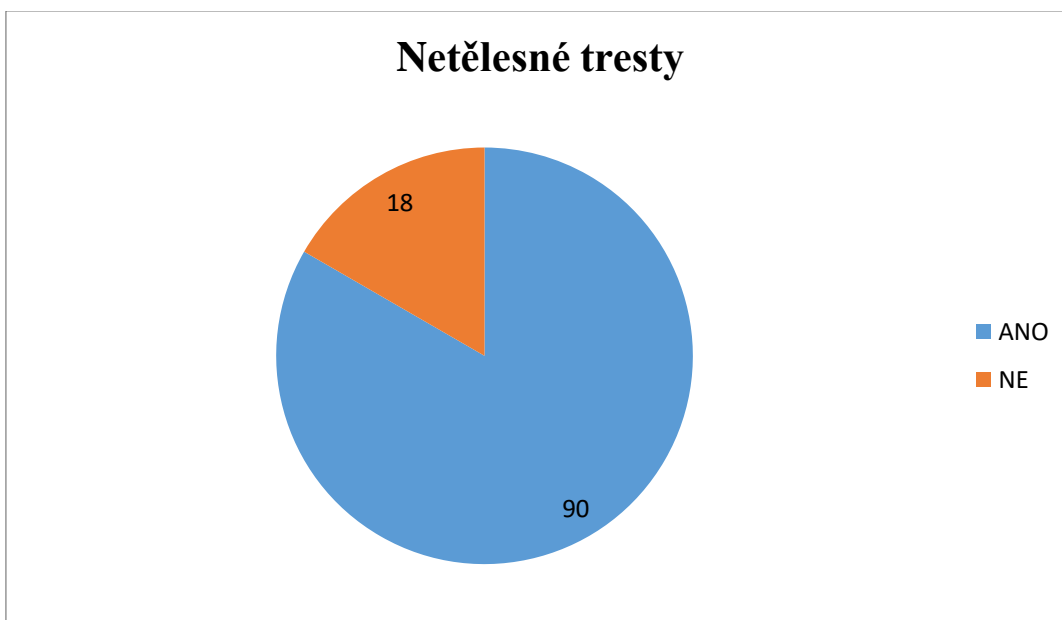
První položka dotazníku se ptá na věk dětí. Dotazník je určen pro rodiče dětí předškolního věku, což je zpravidla mezi třetím a sedmým rokem. Pokud si rodič v úvodu dotazníku nevyšiml dané věkové kategorie, hned první položka by měla rozhodnout, zda bude ve vyplňování dotazníku pokračovat či nikoliv. Jedná se tedy o filtrační otázku, která nenabízí jinou odpověď než 3-7 let. Získané odpovědi jsou početně vyrovnané. 23 respondentů uvedlo, že má dítě ve věku tří let. 14 respondentů uvedlo, že má dítě ve věku čtyř let. 24 odpovědí obsahovalo třetí možnost odpovědi, tedy pět let. Nejvíce odpovědí obsahovala možnost šest let v počtu 26 odpovědí. Poslední kategorií bylo 7 let s 21 responzemi.

Graf č. 2 – Tělesné tresty

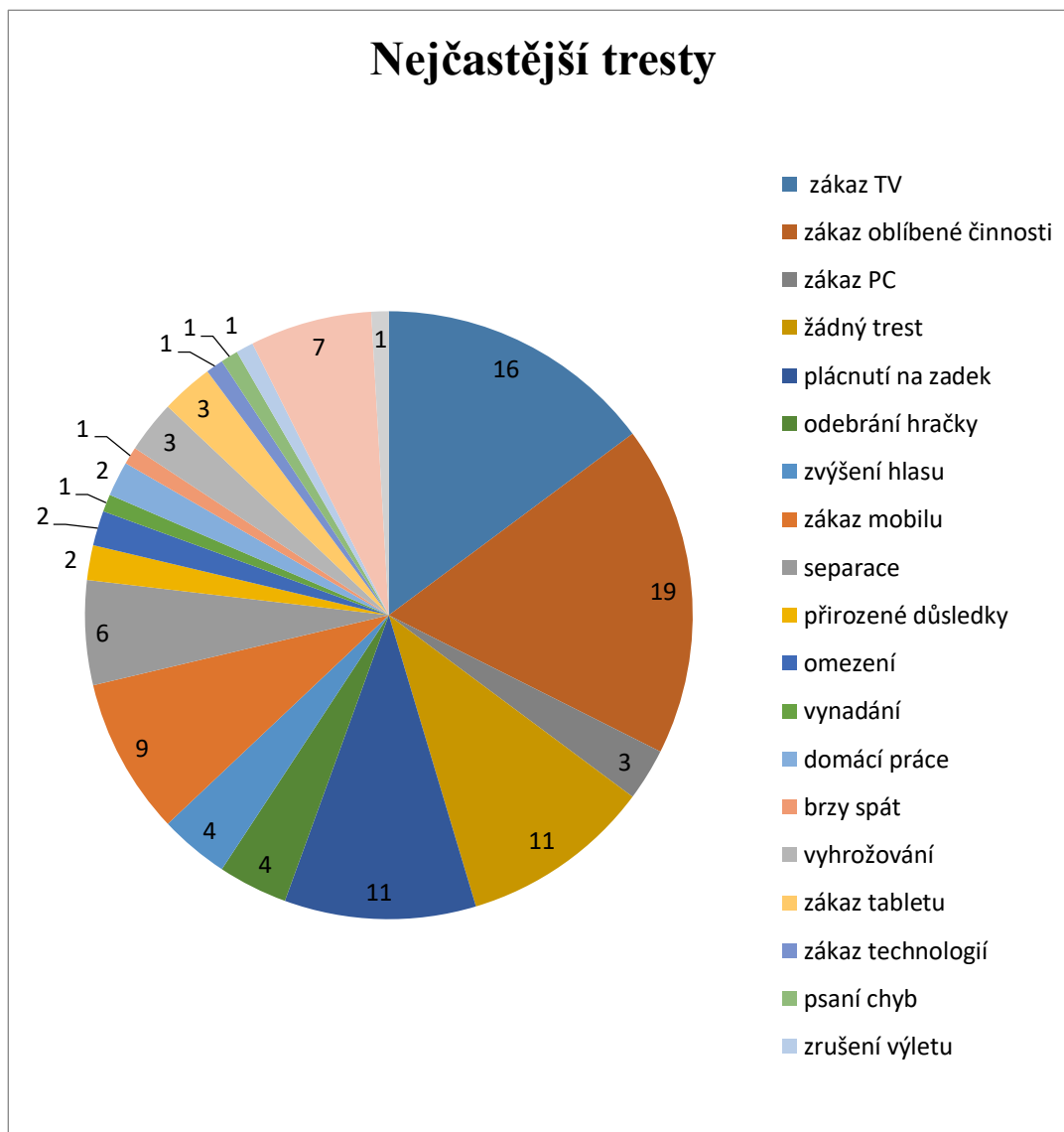
Položka č. 2 – *Užíváte ve výchově tělesné tresty?*, zjišťovala, zda rodiče dětí předškolního věku používají ve své výchově fyzické tresty. 63 respondentů uvedlo, že tělesné tresty užívají. 45 rodičů uvedlo, že tělesné tresty neužívají.

Graf č. 3 – Netělesné tresty

Položka č. 3 – *Používáte ve výchově netělesné tresty?*, měla za úkol odpovědět, v jakém poměru rodiče užívají netělesné tresty. 90 respondentů odpovědělo, že netělesné tresty užívají. Pouze 18 respondentů uvedlo, že netělesné tresty neužívá.

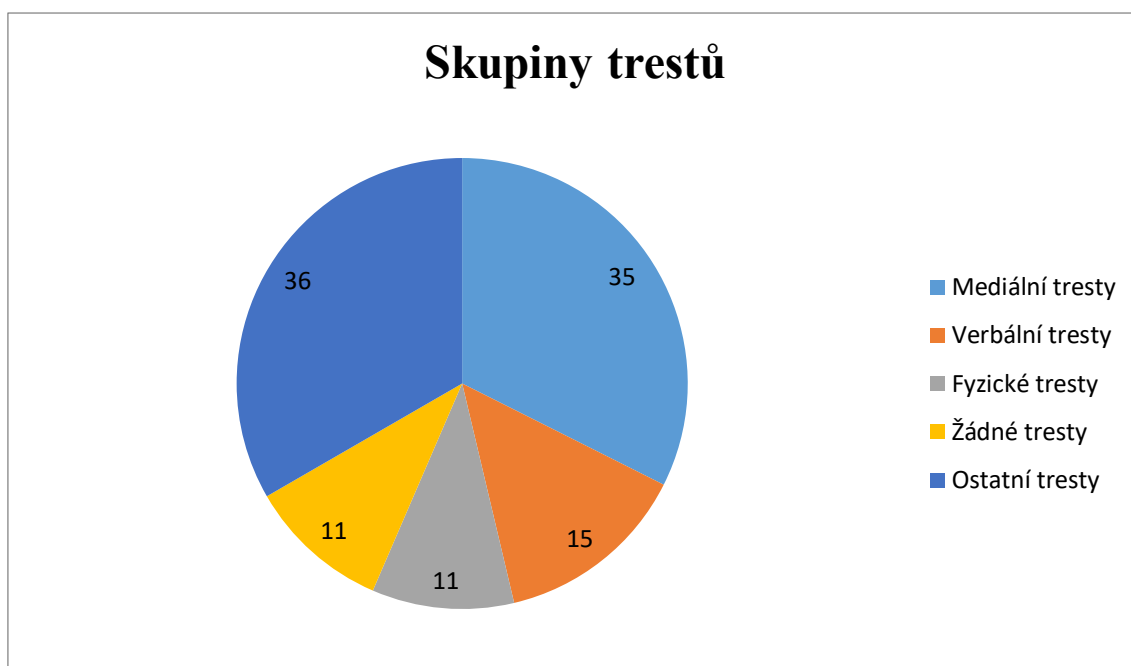
Graf č. 4 – Nejčastější tresty

Položka č. 4 - *Jaký je nejčastější (nejúčinnější) trest ve výchově Vašeho předškolního dítěte?*, je jedinou položkou dotazníkového šetření, kdy měli respondenti možnost otevřené odpovědi, mohli tedy na danou položku odpovědět bez omezení. Právě proto se také stalo, že odpovědi z této položky neobsahovaly druh trestu, a proto byli někteří respondenti považováni za nedůvěryhodné a jejich odpovědi se nezapočetly do celkového vyhodnocení. Položka č. 4 je prezentována dvěma grafy. První graf – Graf č. 4 představuje všechny druhy trestů, které respondenti považují za nejčastější nebo nejúčinnější ve výchově svého předškolního dítěte. Nejpočetnější odpovědí byl zákaz oblíbené činnosti s počtem 19 odpovědí. Druhým nejčastějším trestem byl zákaz koukání na televizi s počtem 16 odpovědí. Třetími nejpočetnějšími skupinami trestů

jsou žádné tresty nebo naopak fyzické tresty v podobě plácnutí na zadek. Obě skupiny mají jedenáct odpovědí. Devět respondentů užívá zákaz mobilu jako nejčastější trest. Sedm respondentů volí domluvu jako nejčastější trest. Šest odpovědí uvádí, že separace dítěte, je nejčastěji užívaný trest ve výchově. Čtyři respondenti uvádí, že nejúčinnější trest pro jejich děti je odebrání oblíbené hračky, stejný počet respondentů zvyšuje na děti hlas. Tři respondenti se shodli na zákazu počítače pro jejich děti, stejný počet respondentů uvedlo také zákaz tabletu nebo vyhrožování. Pouze dva respondenti uvádějí přirozené důsledky, tedy trest, který rodiče dětem neurčují, ale ze situace pro dítě přirozeně vyplývá. Další dva rodiče udávají, že své děti omezují, avšak nespécifikují v čem. Dvě odpovědi se také shodovaly v domácích pracích, které dětem rodiče ukládají jako nejúčinnější trest. Pouze po jedné odpovědi byly možnosti: zákaz sladkostí, zrušení výletu, psaní chyb, zákaz technologií, jít brzy spát nebo vynadat.

Graf č. 5 – Skupiny trestů

Položka č. 4 - *Jaký je nejčastější (nejúčinnější) trest ve výchově vašeho předškolního dítěte?*, je znázorněna i grafem č. 5 – Skupiny trestů, který vychází z grafu č. 4 – Nejčastější tresty a který jednotlivé tresty rozděluje do skupin trestů. Jde o skupiny mediálních, verbálních a fyzických trestů. Tresty, které nezapadají ani do jedné z těchto tří skupin jsou vyjádřeny v kategorii ostatní tresty. Rodiče, kteří netrestají vůbec, spadají do kategorie žádné tresty. Mediální tresty jsou zastoupeny 35-ti respondenty. Patnáct odpovědí uvádí verbální tresty. 11 respondentů užívá nejčastěji fyzické tresty. Stejný

počet respondentů uvádí, že netrestá vůbec. Nejpočetněji je zastoupena kategorie ostatní tresty, která obsahuje 36 odpovědí. Tělesné tresty jsou tedy zastoupeny jedenácti respondenty, netělesné tresty jsou zastoupeny 86-ti respondenty. Zbytek jedenáct respondentů netrestá vůbec.

Fyzické tresty

Položky 11-15 zjišťují četnost užívání fyzických (tělesných) trestů rodiči dětí předškolního věku pomocí škály, která obsahuje možnosti: stále, velmi často, často, občas a nikdy. Jedná se o položky, které jsou zpracovány v Tabulce č. 1, kde jsou uvedeny jednotlivé tresty a jejich četnosti. Položky znějí takto:

Položka č. 11 - *Jak často trestáte dítě plácnutím na zadek?*

Položka č. 12 - *Jak často trestáte dítě plácnutím přes ruku?*

Položka č. 13 - *Jak často používáte ve výchově pohlavek/facku ?*

Položka č. 14 - *Jak často vytaháte dítě za vlasy/za uši?*

Položka č. 15 - *Jak často doma dostane výprask Vaše předškolní dítě?*

Tabulka č. 1 - Absolutní četnosti fyzických trestů

trest \ kategorie	stále	velmi často	často	občas	nikdy
plácnutí na zadek	3	1	12	58	34
plácnutí přes ruku	1	1	9	45	52
pohlavek	1	0	0	31	76
vytahání za uši	0	1	0	12	95
výprask	2	1	1	36	68
Celkem kategorie	7	4	22	182	325
Celkem	215				325

Tabulka č. 2 – Relativní četnosti fyzických trestů

trest \ kategorie	stále	velmi často	často	občas	nikdy
plácnutí na zadek	0,5%	0,18%	2,2%	10,74%	6,3%
plácnutí přes ruku	0,18%	0,18%	1,6%	8,3%	9,63%
pohlavek	0,18%	0%	0%	5,74%	14,07%
vytahání za uši	0%	0,18%	0%	2,2%	17,59%
výprask	0,37%	0,18%	0,18%	6,6%	12,59%
Celkem kategorie	1,23%	0,72%	3,98%	33,58%	60,18%
Celkem	39,51%				60,18%

Výsledky položek č. 11 - 15 znějí následovně. U položky č. 11 - *Jak často trestáte dítě plácnutím na zadek?* 3 respondenti uvádějí, že své předškolní dítě trestají *stále* plácnutím na zadek, 1 respondent uvádí, že trestá *velmi často* plácnutím na zadek, 12 rodičů uvádí, že používá trest plácnutí na zadek *často*, 58 rodičů užívá trest plácnutí na zadek *občas* a 34 rodičů nepoužívá plácnutí na zadek *nikdy*. Na Položku č. 12 - *Jak často trestáte dítě plácnutím přes ruku?*, odpověděl pouze 1 respondent, že trestá *stále*, 1 uvedl, že trestá *velmi často*, 9 jich zodpovědělo, že trestají *často*, 45 respondentů říká, že trestá plácnutím přes ruku *občas* a 52 rodičů s tímto trestem nesouhlasí, proto netrestají plácnutím přes ruku *nikdy*. Položka č. 13 - *Jak často používáte ve výchově pohlavek/facku ?*, byla zodpovězena pouze jedním respondentem v případě možnosti *stále*. Možnosti *velmi často* a *často* nemají žádné zastoupení. 31 rodičů přiznává, že facku *občas* používá. 76 respondentů *nikdy* pohlavek nebo facku nepoužívá ve své výchově. Možnost *stále* nebo *často* u položky č. 14 - *Jak často vytaháte dítě za vlasy/za uši*, nevyužil nikdo. Pouze 1 respondent uvedl, že své dítě trestá *velmi často* vytaháním za uši. 12 respondentů uvádí, že tímto způsobem trestají *občas* a 95 oslovených tento trest nevyužívá *nikdy*. Výsledky poslední položky ze skupiny fyzických trestů položky č. 15 - *Jak často doma dostane výprask Vaše předškolní dítě?*, jsou následující. 2 rodiče uvádí, že jejich dítě trestají výpraskem *stále*. 1 rodič uvádí, že trestá *velmi často* a 1 *často*. 36 respondentů říká, že trestá výpraskem *občas* a 68 rodičů nepoužívá výprask *nikdy* ve výchově svého předškolního dítěte.

Z možných 540-ti responzí z tabulky fyzických trestů (Tabulka č. 1), kdy 108 respondentů odpovídalo na pět druhů fyzických trestů, jsem zjistila, že 7 odpovědí se shoduje v kategorii *stále*, 4 odpovědi připadají do kategorie *velmi často*, 22 odpovědí sdílí kategorii *často*, 182 odpovědí patří do kategorie *občas* a 325 odpovědí náleží do kategorie *nikdy*. Při součtu kladných odpovědí, tedy kategorií *stále*, *velmi často*, *často* a *občas*, vyjde 215 odpovědí souhlasících s fyzickými tresty. 325 odpovědí nesouhlasí s fyzickým trestáním předškolních dětí. Procentuálně jsou výsledky podle tabulky č. 2 – Relativní četnosti fyzických trestů následující. Při zaokrouhlení na celá čísla 40% odpovědí uvádí, že tělesné tresty ve výchově jsou uplatněny. Naopak 60% odpovědí říká, že tělesné tresty rodiny ve výchově nepraktikují.

Verbální tresty

Položky 16 - 20 zjišťují četnost užívání verbálních (slovních) trestů rodiči dětí předškolního věku pomocí škály, která obsahuje možnosti: *stále*, *velmi často*, *často*, *občas* a *nikdy*. Jedná se o položky, které jsou zpracovány v Tabulce č. 3, kde jsou uvedeny jednotlivé tresty a jejich četnosti. Položky znějí takto:

Položka č. 16 - *Jak často na své dítě křičíte/zvýšíte hlas v souvislosti s trestáním?*

Položka č. 17 - *Jak často dítěti vynadáte v souvislosti s trestáním?*

Položka č. 18 - *Jak často dítěti domlouváte v souvislosti s trestáním?*

Položka č. 19 - *Jak často dítě vydíráte/vyhrožujete v souvislosti s trestáním?*

Položka č. 20 - *Jak často používáte výsměch nebo ironii v souvislosti s trestáním?*

Tabulka č. 3 – Absolutní četnosti verbálních trestů

trest \ kategorie	stále	velmi často	často	občas	nikdy
křik	2	18	30	42	16
vynadání	5	10	22	51	20
domlouvání	7	32	31	28	10
vyhrožování	0	10	18	40	40
ironie	0	0	12	18	78
Celkem kategorie	14	70	113	179	164
Celkem	376				164

Tabulka č. 4 – Relativní četnosti verbálních trestů

trest \ kategorie	stále	velmi často	často	občas	nikdy
křik	0,37%	3,3%	5,6%	7,8%	3%
vynadání	0,92%	1,85%	4,1%	9,4%	3,7%
domlouvání	1,3%	5,93%	5,74%	5,2%	1,85%
vyhrožování	0%	1,85%	3,3%	7,4%	7,4%
ironie	0%	0%	2,2%	3,3%	14,4%
Kategorie celkem	2,59%	12,93%	20,94%	33,1%	30,35%
Celkem	69,65%				30,35%

Výsledky verbálních trestů zodpovídá jako první položka č. 16 - *Jak často na své dítě křičíte/zvýšíte hlas v souvislosti s trestáním?* 2 respondenti přiznávají, že tento trest užívají *stále*. 18 respondentů křičí na své dítě *velmi často*. 30 rodičů zvyšuje hlas v souvislosti s trestáním *často*. 42 rodičů křičí či zvyšuje hlas při trestání *občas*. 16 respondentů tento trest nevyužívá *nikdy*. U položky č. 17 - *Jak často dítěti vynadáte v souvislosti s trestáním?*, odpovědělo 5 rodičů, že tento trest používá *stále*. 10 rodičů

vynadá dítěti *velmi často*. 22 respondentů použije tento trest *často*. 51 dotázaných vynadá dítěti pouze *občas*. 20 rodičů *nikdy* dítěti při trestání nevynadá. Na položku č. 18 - *Jak často dítěti domlouváte v souvislosti s trestáním?*, odpovědělo 7 respondentů *stále*. 32 respondentů domlouvá svému předškolnímu dítěti *velmi často*. 31 respondentů jim domlouvá *často*. 28 rodičů užívá domluvu při trestání jen *občas*. 10 rodičů domluvu v souvislosti s trestáním svého předškolního dítěte nepoužívá *nikdy*. Položku č. 19 - *Jak často dítě vydíráte/vyhrožujete v souvislosti s trestáním?*, nikdo z respondentů nevyužívá *stále*. *Velmi často* vyhrožování používá 10 respondentů. 18 rodičů vyhrožuje či vydírá své předškolní dítě *často*. 40 respondentů využívá tento trest *občas*, naopak stejný počet respondentů tento trest nepraktikuje *nikdy*.

Poslední položkou zkoumající verbální tresty je položka č. 20 - *Jak často používáte výsměch nebo ironii v souvislosti s trestáním?* Ta zjistila, že nikdo nevyužívá *stále* ani *velmi často* tento trest ve výchově. *Často* ho používá 12 respondentů. *Občas* ho využije 18 dotázaných. Ovšem 78 rodičů považuje výsměch nebo ironii za nevhodný trest, proto ho ve výchově svého předškolního dítěte nevyužívá *nikdy*.

Při sečtení počtu četností daných verbálních trestů v každé kategorii škály, jsem získala následující údaje. Z 540-ti možných responzí v tabulce č. 3 – Absolutní četnosti verbálních trestů, 108 respondentů odpovídalo na pět položek dotazníku. 14 odpovědí je v kategorii *stále*. 70 odpovědí se shoduje v kategorii *velmi často*. 113 odpovědí souhlasí s kategorií *často*. 179 odpovědí uvádí kategorii *občas*. 164 odpovědí spadá do kategorie *nikdy*. Celkem tedy 376 odpovědí zaujímá kladný postoj k užívání verbálních trestů. 164 odpovědí naopak nesouhlasí s tímto druhem trestání. Celková procenta zaokrouhlená na celá čísla, uvedená v tabulce č. 4 – Relativní četnosti verbálních trestů říkají, že celkem 70% odpovědí souhlasí s užíváním verbálních trestů ve výchově a 30% nesouhlasí, proto verbální tresty nejsou užívány ve výchově předškolních dětí.

Mediální tresty

Položky 5 - 9 zjišťují četnost užívání mediálních trestů rodiči dětí předškolního věku pomocí škály, která obsahuje možnosti: *stále*, *velmi často*, *často*, *občas* a *nikdy*. Jedná se o položky, které jsou zpracovány v Tabulce č. 5, kde jsou uvedeny jednotlivé tresty a jejich četnosti. Položky znějí takto:

Položka č. 5 - *Jak často užíváte trest zákaz sledování TV?*

Položka č. 6 - *Jak často užíváte ve výchově trest zákaz používání tabletu?*

Položka č. 7 - *Jak často zakazujete užívání mobilního telefonu?*

Položka č. 8 - *Jak často zakazujete Vašemu předškolnímu dítěti hraní na počítači/notebooku?*

Položka č. 9 - *Jak často zakazujete dítěti herní konzole typu Nintendo Wii, Playstation, Xbox..)?*

Tabulka č. 5 – Absolutní četnost mediálních trestů

trest \ kategorie	stále	velmi často	často	občas	nikdy
televize	1	7	14	48	38
tablet	5	13	11	21	58
mobilní telefon	5	9	11	21	62
notebook/počítač	5	9	13	14	67
herní konzole	7	3	6	8	84
Celkem kategorie	23	41	55	112	309
Celkem	231				309

Tabulka č. 6 – Relativní četnosti mediálních trestů

trest \ kategorie	stále	velmi často	často	občas	nikdy
televize	0,18%	1,3%	2,6%	8,9%	7%
tablet	0,93%	2,4%	2%	3,9%	10,74%
mobilní telefon	0,93%	1,6%	2%	3,9%	11,48%
notebook/počítač	0,93%	1,6%	2,41%	2,6%	12,41%
herní konzole	1,3%	0,6%	1,1%	1,48%	15,6%
Celkem kategorie	4,27%	7,5%	10,11%	20,78%	57,23%
Celkem	42,66%				57,23%

První položka dotazníku, která se zabývá mediálními tresty je položka č. 5 - *Jak často užíváte trest zákaz sledování TV?* Pouze 1 respondent tento trest používá *stále*. *Velmi často* tento trest používá 7 rodičů. *Často* svým dětem zakazuje televizi 14 rodičů. 48 rodičů zakazuje sledování TV *občas*. *Nikdy* nezakazuje sledování televize 38 rodičů.

Položka č. 6 - *Jak často užíváte ve výchově trest zákaz používání tabletu?*, je prezentována pěti hlasy rodičů, kteří tento trest užívají *stále*. Třináct rodičů říká, že zakazuje dětem tablet *velmi často*. 11 respondentů zakazuje svému předškolnímu dítěti *často*. 21 respondentů používá tuto metodu trestání jen *občas*. *Nikdy* tento trest nepoužije 58 dotázaných. Na Položku č. 7 - *Jak často zakazujete užívání mobilního telefonu?*, jsem získala pět odpovědí, kdy rodiče děti trestají tímto způsobem *stále*. Devět respondentů volí tuto metodu *velmi často*. 11 rodičů trestá zabavením mobilu *často*. 21 respondentů zakazuje užívání mobilního telefonu svým dětem pouze *občas*. 62 rodičů *nikdy* nezakazuje předškolním dětem toto médium. U Položky č. 8 - *Jak často zakazujete Vašemu předškolnímu dítěti hraní na počítači/notebooku?*, jsem zjistila, že pět rodičů trestá zákazem počítače *stále*. 9 rodičů trestá tímto způsobem *velmi často*. 13 rodičů zakazuje hraní na počítači *často*. 14 dotázaných zakazuje hraní na počítači nebo notebooku jen *občas*. 67 rodičů nepoužívá tento trest *nikdy*.

Poslední položka zkoumající mediální tresty je Položka č. 9 - *Jak často zakazujete dítěti herní konzole typu Nintendo Wii, Playstation, Xbox..)?* Sedm respondentů se přiznalo, že tento trest užívá ve výchově *stále*. Tři respondenti udávají, že zakazují svým předškolním dětem herní konzole *velmi často*. Šest rodičů praktikuje zákaz herních konzolí *často*. Osm rodičů trestá zákazem hraní na herních konzolích své předškolní děti jen *občas*. 84 respondentů netrestá tímto způsobem *nikdy*. V případě sečtení četností jednotlivých mediálních trestů u každé kategorie škály, získáme následující data. Z celkového počtu 540-ti odpovědí zaměřených na mediální tresty, kdy 108 respondentů odpovídalo na pět položek, jsem zjistila, že 23 odpovědí patří do kategorie *stále*. 41 odpovědí spadá do kategorie *velmi často*. 55 odpovědí se shoduje v kategorii *často*. 112 odpovědí patří do kategorie *občas*. 309 odpovědí zaujímá své místo v kategorii *nikdy*. Celkem vyšlo 231 odpovědí, které souhlasí s užíváním mediálních trestů v určité míře. Naopak 309 odpovědí mediální tresty zavrhá. Procentuální vyjádření v tabulce č. 6 – Relativní četnosti mediálních trestů, se uvádí, že v případě zaokrouhlení celkových výsledků na celá čísla, 43% odpovědí souhlasí s užíváním mediálních trestů, ale 57% odpovědí mediální tresty ve výchově neakceptuje.

5.3 Vyhodnocení výsledků výzkumu

Výsledky výzkumu jsou prezentovány za pomoci předem stanovených hypotéz. Hypotézy byly stanoveny s oporou o odborné výzkumy zabývajícími se tresty dětí. Tyto předpoklady se nyní budu snažit vyvrátit či potvrdit díky výsledkům provedeného kvantitativního výzkumu.

Hlavní hypotéza, ke které se vztahují položky č. 2, 3 a 4, díky nimž ji mohu potvrdit či vyvrátit, zní takto: **Netělesné tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než tělesné tresty.** Výsledky položky č. 2 - *Používáte ve výchově tělesné tresty?*, a položky č. 3 - *Používáte ve výchově netělesné tresty?*, říkají, že 63 respondentů užívá tělesné tresty, ale 90 respondentů užívá netělesné tresty. Dále položka č. 4 - *Jaký je nejčastější (nejúčinnější) trest ve výchově Vašeho předškolního dítěte?*, zjistila svou otevřenou otázkou mnoho druhů trestů vyjádřených v grafu č. 4. Ovšem při rozdělení jednotlivých trestů do kategorií (graf č. 5), jsem zjistila, že tělesné tresty byly zastoupeny pouze jedenácti responzemi, stejným počtem byla zastoupena kategorie žádné tresty a všechny ostatní možnosti potrestání spadají do kategorie netělesné tresty, tedy 86 zbylých respondentů užívá netělesné tresty. Výsledky těchto tří položek tedy potvrzují hlavní hypotézu.

Další dvě hypotézy byly ověřovány patnácti položkami, které byly rozděleny do tří skupin trestů. Jedná se o skupiny fyzických, verbálních a mediálních trestů. Položky byly vyhodnoceny díky škále, která obsahovala kategorie: stále, velmi často, často, občas a nikdy. Kategorie stále, velmi často, často a občas vyjadřují respondentův kladný postoj k užívání jednotlivých trestů v určité míře. Kategorie nikdy zaujímá naopak negativní postoj, kdy rodič daný trest nikdy ve výchově svého předškolního dítěte nevyužívá. Škála byla v dotazníku záměrně použita, abych zjistila, zda rodiče jednotlivé tresty vůbec užívají. V případě, kdy by položka zahrnovala pouze variantu odpovědi ano/ne, by se podle mého názoru více rodičů uchýlilo pro možnost ne, v mém dotazníku tedy kategorie nikdy. Jelikož rodiče měli větší prostor v případě kladné odpovědi, nasbírala, jsem data, zahrnutá téměř ve všech kategoriích jednotlivých trestů. V celkovém vyhodnocení neberu ohled na kladné kategorie, ale utvářím z nich jednu, kterou porovnávám s kategorií nikdy.

První dílčí hypotéza, jenž byla sycena deseti položkami, zní: **Verbální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než mediální tresty**. Tato hypotéza byla prověřena skupinou pěti položek dotazníku týkajících se na verbální tresty a pěti položkami týkajícími se na mediální tresty. Verbální tresty byly obsaženy v položkách č. 16 - *Jak často na své dítě křičíte/zvýšíte hlas v souvislosti s trestáním?*, č. 17 - *Jak často dítěti vynadáte v souvislosti s trestáním?*, č. 18 - *Jak často dítěti domlouváte v souvislosti s trestáním?*, č. 19 - *Jak často dítě vydíráte/vyhrožujete v souvislosti s trestáním?*, a č. 20 - *Jak často používáte výsměch nebo ironii v souvislosti s trestáním?* Položky byly zpracovány do jednoho celku v tabulce č. 3, jejíž výsledky říkají, že 376 (70%) odpovědí souhlasí s užíváním verbálních trestů a 164 (30%) odpovědí nesouhlasí s užíváním verbálních trestů. Mediální tresty byly zastoupeny v položkách č. 5 - *Jak často užíváte trest zákaz sledování TV?*, č 6 - *Jak často užíváte ve výchově trest zákaz používání tabletu?*, č. 7 - *Jak často zakazujete užívání mobilního telefonu?*, č. 8 - *Jak často zakazujete Vašemu předškolnímu dítěti hraní na počítači/notebooku?* a č. 9 - *Jak často zakazujete dítěti herní konzole typu Nintendo Wii, Playstation, Xbox..)?* Tyto položky dotazníku byly zpracovány v tabulce č. 5 a 6 a jejich výsledky shrnují celkem 231 (43%) kladných odpovědí a 309 (57%) záporných. Pokud tedy porovnáme kladné výsledky skupin verbálních a mediálních trestů, 70% vs. 30%, mohu konstatovat, že verbální tresty jsou ve výchově užívány častěji, než mediální tresty a první dílčí hypotéza se potvrdila.

Druhá dílčí hypotéza je také ověřována deseti položkami dotazníku a říká že, **Mediální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než fyzické tresty**. Toto tvrzení sytí položky č. 5 - *Jak často užíváte trest zákaz sledování TV?*, č 6 - *Jak často užíváte ve výchově trest zákaz používání tabletu?*, č. 7 - *Jak často zakazujete užívání mobilního telefonu?*, č. 8 - *Jak často zakazujete Vašemu předškolnímu dítěti hraní na počítači/notebooku?* a č. 9 - *Jak často zakazujete dítěti herní konzole typu Nintendo Wii, Playstation, Xbox..)?* Výsledky položek 5 – 9 udávají, že 231 (43%) odpovědí souhlasí s mediálními tresty ale 309 (57%) nesouhlasí. Druhá porovnávaná skupina pro tuto hypotézu je skupina fyzických trestů. Fyzické tresty jsou prezentovány v položce č. 11 - *Jak často trestáte dítě plácnutím na zadek?*, položce č. 12 - *Jak často trestáte dítě plácnutím přes ruku?*, položce č. 13 - *Jak často používáte ve výchově pohlavek/facku ?*,

položce č. 14 - *Jak často vytaháte dítě za vlasy/za uši?*, a položce č. 15 - *Jak často doma dostane výprask Vaše předškolní dítě?* Výsledky fyzických trestů jsou vyjádřeny v tabulce č. 1 a 2. Obsahují 215 (40%) kladných odpovědí a 325 (60%) nesouhlasných odpovědí. Výsledky obou skupin trestů jsou v poměru 57% mediálních trestů ku 40% fyzických trestů. I v případě druhé dílčí hypotézy se předpoklad potvrdil a i druhá dílčí hypotéza je platná.

Závěr

Ústředním tématem této bakalářské práce byly tresty dětí předškolního věku. Obsahovala pět hlavních kapitol. Čtyři byly teoretické a jedna empirická. Hlavní kapitola, zabývající se tresty dětí, stručně popisovala historii dětského trestání, dále přibližovala pojmy trest a odměna a neposledně prezentovala výzkumy zabývající se dětskými tresty, jenž tvořily zázemí pro kvantitativní výzkum v empirické části. Druhá kapitola rozebírala období předškolního věku. Popisovala tělesný, rozumový i sociální vývoj dětí předškolního věku. Třetí kapitola prezentovala rodinu, její funkci, druhy rodin a výchovné styly v rodině. Poslední teoretická kapitola seznamovala s pojmem mediální výchova v rodině. Tato kapitola byla zařazena do obsahu této práce, jelikož zveřejněné výzkumy dokazovaly umístění mediálních trestů mezi nejvyššími příčkami a bylo důležité seznámit se s problematikou médií v předškolním věku dětí. Empirická část obsahovala výzkumné šetření. Byla zde popsána metodologie výzkumu, která stanovovala a popisovala cíle, hypotézy, vědecko-výzkumný problém, výzkumný nástroj, sběr dat a výzkumný vzorek. Hlavním cílem bylo zjistit, zda netělesné tresty ve výchově předškolních dětí převažují nad tělesnými. První dílčí cíl měl ukázat, zda jsou verbální tresty užívány častěji ve výchově předškolních dětí než mediální tresty. Druhý dílčí cíl měl prověřit, zda jsou mediální tresty užívány ve výchově předškolních dětí častěji než fyzické tresty.

Výzkumný nástroj měl podobu dotazníku distribuovaného elektronickou formou. Dotazník (Příloha č. 1) obsahoval 20 položek. Celkem bylo nasbíráno 123 dotazníků, z nichž muselo být 15 vyřazeno z důvodu nevěrohodnosti. Výzkumný vzorek tedy tvořilo celkem 108 respondentů. Položky dotazníku zkoumaly tělesné a netělesné tresty a dále podrobněji verbální, mediální a fyzické tresty.

Hypotézy byly stanoveny s ohledem na výsledky výzkumů v teoretické části a korelovaly se stanovenými cíli. Hlavní hypotéza (H1) zněla: **Netělesné tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než tělesné tresty.** H1 byla potvrzena díky výsledkům položek č. 2 a 3, které říkaly, že 63 (68%) respondentů užívalo ve výchově tělesné tresty, ale až 90 (97%) respondentů užívalo netělesné tresty. Čtvrtá položka také potvrdila H1, díky výsledkům kdy respondenti uvedli pouze 11 (12%) odpovědí, kdy dítě potrestají fyzickým trestem, avšak netělesný trest volí 86 (93%) respondentů. Hlavní hypotéza byla potvrzena.

Dílčí hypotézy byly ověřovány položkami v dotazníku, jenž tvořily skupiny po pěti.

Vyhodnocena byla vždy skupina trestů, z nichž každá obsahovala 540 odpovědí (108 respondentů x 5 položek). Výsledky pro potvrzení či vyvrácení H2 a H3 byly prezentovány počtem odpovědí udávajících souhlas respondentů pro jednotlivé tresty ve výchově v nějaké míře nebo naopak počtem nesouhlasů. Míra trestání byla vyjádřena pomocí škály, která obsahovala kategorie: stále, velmi často, často, občas a nikdy. Možnosti stále, velmi často, často a občas byly považovány za kladnou odpověď a následně byly tyto kategorie sumarizovány do jednoho celku. Důvod užití škály v tomto výzkumu byl ten, že ačkoliv se jednalo o anonymní formu dotazníku, bylo by těžké získat přiznání rodičů například v případě odpovídání na položky obsahující fyzické tresty. Abych předešla většině negativním odpovědím, nabídla jsem respondentům škálu možných kladných odpovědí ve čtyřech možných variantách.

První dílčí hypotéza (H2) zní: **Verbální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než mediální tresty.** H2 sytily položky č. 5, 6, 7, 8 a 9 a dále 16, 17, 18, 19 a 20. První dílčí hypotéza, která byla ověřována deseti položkami dotazníku, byla potvrzena díky výsledkům v tabulce č. 3 a 4, jenž říkaly, že z 540-ti možných odpovědí v tabulce verbálních trestů byla 376 (70%) odpovědí, kdy rodiče užívali ve výchově verbální tresty. Oproti tomu bylo v tabulce č. 5 a 6, uvedeno 231 (43%) odpovědí pro užívání mediálních trestů, proto mohu prohlásit, že verbální tresty jsou ve výchově užívány častěji a H2 byla potvrzena.

Druhá dílčí hypotéza (H3) zní: **Mediální tresty jsou užívány častěji ve výchově předškolních dětí než fyzické tresty.** H3 sytily položky č. 5, 6, 7, 8, 9 + 11, 12, 13, 14 a 15. Druhá dílčí hypotéza byla ověřována položkami tázající se na fyzické a mediální tresty. Výsledky byly zpracovány v tabulkách č. 1, 2, 5 a 6. Nasbíráno bylo 215 (40%) odpovědí, jenž souhlasí s užíváním tělesných trestů ve výchově. 231 (43%) odpovědí zastává mediální tresty, proto jsou mediální tresty častěji užívány ve výchově než fyzické tresty. H2 byla potvrzena.

Ačkoliv výsledky výzkumného šetření potvrdily všechny tři hypotézy, jsem si vědoma, že každý výzkum má své limity a rizika. V případě této bakalářské práce mohu uvést již zmíněné riziko neosobní elektronické distribuce dotazníku. Ačkoliv jsem vyřadila několik dotazníků pro jejich nedůvěryhodnost, mohou se ve zbylých dotaznících, které byly použity pro výzkum objevit i data, která pocházejí od respondentů, kteří nemají dítě předškolního věku a mohli uvádět údaje, které dnes nejsou relevantní.

Výsledky výzkumného šetření, které se shodují v tom, že netělesné tresty jsou užívány ve výchově předškolních dětí častěji, než tělesné tresty mohou být použity pro kampaň

některé organizace zabývající se násilím na dětech. Tresty, které byly použity v položkách dotazníku, patří mezi ty nejlépeší. Hranice mezi trestáním a týráním dětí je velice tenká. Kampaň by mohla mít název - Jde to i jinak. Zveřejněny by mohly být výsledky právě zmíněných netělesných trestů. Stejně tak výsledky obou dílčích hypotéz, jenž říkají, že nejčastější zkoumanou skupinou jsou tresty verbální, na druhém místě tresty mediální a na třetím je skupina fyzických trestů. Toto zjištění odpovídá i na stanovený vědecko-výzkumný problém, který se ptal, která ze skupin verbálních, mediálních či fyzických trestů je v praxi nejužívanější u předškolních dětí v současných českých rodinách? Kampaň by tedy mohla prezentovat alternativní tresty pro výchovu v rodinách, kde dominují fyzické tresty.

Výsledky výzkumu dokazují, že netělesné tresty ve výchově v současných českých rodinách převažují. Verbální tresty jsou upřednostňovány před mediálními. Verbální tresty jsou někdy méně závažnou alternativou ve výchově, avšak myslím si, že mnoho rodičů si své verbální projevy ve výchově neuvědomuje a nehodnotí je jako trest. Například položka č. 4 - *Jaký je nejčastější (nejúčinnější) trest ve výchově Vašeho předškolního dítěte?*, uvádí kategorii Verbální tresty, která není četnější než kategorie Mediální tresty. Jak je psáno v kapitole o předškolním věku, dítě je v tomto období plně konfabulace, za kterou by nemělo být trestáno. Sociální pedagogika by mohla rodiny podporovat v rozvoji interpersonální komunikaci se zaměřením na komunikaci s dítětem.

Výsledky, které říkají, že skupina mediálních trestů je na druhém místě při trestání dětí předškolního věku, dokazují, že média hrají opravdu zásadní roli v životě dětí již mezi třetím a šestým/sedmým rokem. Jak ukazuje průzkum Děčínského Deníku nebo ankety O. Suchoradského v podkapitole o výzkumech trestů, média děti považují za tak významná, že by se raději nechali potrestat fyzicky. Tvrzení, které říká, že rodiče se sami teprve seznamují s moderní elektronikou a nejsou si jisti jejím užíváním, nýbrž riziky spočívajícími pro jejich děti, dává podnět pro edukaci rodičů v oblasti elektronických zařízení, kteří by měli znát možnosti a limity pro užívání těchto médií a to především ve výchově svých dětí.

Seznam použité literatury

1. **BENDL**, Stanislav. Jak předcházet nekázni aneb kázeňské prostředky. Praha: ISV nakladatelství, 2004. ISBN 80-86642-14-3.
2. **BOETTGER**, Corinna, Stefan FEINAUER, Franz GLAW a Edwin HÜBNER. *GAWAN 2.1: průvodce rodičů po mediální džungli*. Praha: Asociace waldorfských škol ČR, 2017. ISBN 978-80-905222-9-9.
3. **Děti a televize**. Cpzp.cz [online]. 2018 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: <https://cpzp.cz/clanek/4978-0-Deti-a-televize.html>
4. **DOLEŽAL**, Jan. Tělesné tresty dětí [online]. Praha, 2009 [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/144323539.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce MUDr. Eva Vaničková, CSc.
5. **DONNELLY**, Michael a **STRAUS** Murray. *Corporal Punishment of Children in Theoretical Perspective*, Yale University Press, 2005. ISBN 9780300085471
6. **Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy**. Nasedite.cz [online]. Praha, 2011 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.nasedite.cz/archiv-tiskovych-zprav-detail/fyzicke-tresty-deti-se-zmirnuji-a-jsou-mene-caste-presto-jsou-soucasti-vychovy-159/>
7. **GARKISCH**, David. Psycholog: Ani pohlavek! Fyzické tresty dětí nemají žádný smysl ani účinek [online]. 2018 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.nasezdravotnictvi.cz/aktualita/psycholog-ani-pohlavek-fyzicke-tresty-deti-nemaji-zadny-smysl-ani-ucinek>
8. **GAVORA**, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
9. **Generační proměna nejoblíbenějších hraček**. Stemmark.cz [online]. 2012 [cit. 2020-10-09]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/generacni-promena-nejoblibenejsich-hracek>
10. **GILAROVÁ**, Bronislava. Tělesné trestání dětí rodiči [online]. Praha, 2009 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: file:///C:/Users/Eva/Downloads/BPTX_2009_1_11270_RZSZPSP05_261189_0_81413.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PaDr. Marie Vorlová.

11. **HELUS**, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6
12. **HORÁČKOVÁ**, Zuzana. Jaký vliv mají na vaše dítě videohry? Od kolika let jsou vhodné? Motherclub.cz [online]. 2018 [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://motherclub.cz/jaky-vliv-maji-na-vase-dite-videohry-od-kolika-let-jsou-vhodne/>
13. **HOSKOVCOVÁ**, Simona. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1424-8.
14. **CHRÁSKA**, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
15. **KOPŘIVA**, Pavel a Tatjana **KOPŘIVOVÁ**. Článek o rizicích trestání: Trestání dětí ohrožuje jejich vývoj i tehdy, když nekončí týráním [online]. 2008 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <http://www.respektovat.com/clanky-rozhovory/trestani-pro-psychologii/>
16. **KOVASOVÁ**, Lenka a Kateřina **SCHMIDOVÁ**. *Tělesné tresty* [online]. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006 [cit. 2020-11-19]. ISBN 80-86991-75-X. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385375890.pdf>
17. **KRAUS**, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9
18. **KRČMÁŘOVÁ**, Barbora. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012. ISBN 978-80-904920-2-8.
19. **Liga otevřených mužů: Fyzické tresty ve výchově? Alespoň někdy je využívají dvě třetiny českých rodičů.** [online]. 2018 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.pedagogicke.info/2018/11/liga-otevrenych-muzu-fyzicke-tresty-ve.html?m=1>
20. **Malé děti s tablety. V Čechách ho používají dvě třetiny šestiletých.** [online]. 2018 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SqTvD/male-deti-s-tablety-v-cechach-ho-pouzivaji-dve-tretiny-sestiletych>
21. **MATĚJČEK**, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0852-5
22. **Mediaresearch, a.s.** Fyzické tresty Výzkum PR. [online]. 2013 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: https://www.ilom.cz/wp-content/uploads/2009/06/LOM_fyzick%c3%a9-tresty_v%c3%bdzkum-PR.pdf

23. **MIČIENKA**, Marek a Jan **JIRÁK**. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-315-4.
24. **NELSON**, Gerald E. *Minutové hubování: překvapivě účinná metoda výchovy dětí*. Bratislava: D.T. Studio, 2015. ISBN 978-80-970884-2-2.
25. **NOVOTNÁ**, Jana. Děti a mobilní telefon: jaká jsou pro a proti? <https://www.mom4moms.cz/mamanews/deti-a-mobilni-telefon-pro-a-proti> [online]. 2019 [cit. 2020-10-13].
26. **Nový občanský zákoník**: Zákon 89/2012 Sb. § 884. Podnikatel.cz [online]. 2020 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/f4581671/>
27. **Otázka školákům: Trest?** [online]. 2008 [cit. 2020-10-23]. Dostupné z: https://decinsky.denik.cz/zpravy_region/otazka-prvnackum-trest20080831.html
28. **Počítače v předškolním věku**. [online]. 2013 [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/96063/pocitace-v-predskolnim-veku>
29. **POSPÍŠIL**, Jan a Lucie Sára **ZÁVODNÁ**. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. ISBN 978-80-7402-022-3.
30. **PROCHÁZKOVÁ**, Bára. Pět tipů, jak maximalizovat pozitivní vliv obrazovky a zároveň minimalizovat ten negativní. Rodiče-a-děti.cz [online]. 2018 [cit. 2020-10-06]. Dostupné z: <https://www.rodice-a-deti.cz/pet-tipu-jak-maximalizovat-pozitivni-vliv-obrazovky-zaroven-minimalizovat-ten-negativni>
31. **PRŮCHA**, Jan, Jiří **MAREŠ** a Eliška **WALTEROVÁ**. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
32. **PTÁČEK**, Radek a Hana **KUŽELOVÁ**. *Vývojová psychologie pro sociální práci* [online]. 2013 [cit. 2020-11-02]. ISBN ISBN – 978-80-7421-060-0. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/954010/psychologie.pdf/91da3174-0856-99ce-5c24-2704a0cc7d55>
33. **PUNCH**, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Přeložil Jan HENDL. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
34. **ROTTEROVÁ**, Božena. *Kázeň a problematika jejího vytváření*. Praha: Univerzita Karlova, 1973.
35. **ŘÍČAN**, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0343-8.

36. SHEVCHUK, Anastasiya. Tělesné tresty [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/130142431>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce MUDr. Eva Vaníčková.
37. SLOBODA, Zdeněk. *Mediální výchova v rodině: postoje, nástroje, výzvy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-4496-3
38. SOLTEROVÁ, Aletha Jauch. *Bez trestů a odměn: výchova spokojeného dítěte ve věku 2-8 let*. Přeložil Alžběta JAMIESON. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2019. ISBN 978-80-7553-723-2.
39. STŘELEČEK, Stanislav a Zlatica BAKOŠOVÁ. Odměny a tresty ve výchovném prostředí rodiny [online]. 1997 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/download/10687/9575>
40. SUCHORADSKÝ, Oldřich. Oldřich Suchoradský: Odměny a tresty v rodině pohledem dětí [online]. 2002 [cit. 2020-10-23]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2002/11/oldrich-suchoradsky-odmeny-tresty-v.html>
41. ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.
42. ŠIMKOVÁ, Lenka. Děti na tabletech: Je tablet pomůcka, nebo problém? Podle toho, do jaké rodiny se dostane. Záleží na vás. [online]. 2019 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/deti-na-tabletech/>
43. ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1187-9
44. **Tablet dětem do ruky nepatří, nebo snad ano? Brzdí vývoj motoriky a naopak přispívá ke vzdělávání.** Modrykonik.cz [online]. 2018 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://www.modrykonik.cz/blog/redakce/article/tablet-detem-do-ruky-nepatri-nebo-snad-7q74oc/>
45. **Téměř čtvrtina dětí dostane svůj mobil už v předškolním věku. O jejich bezpečí na internetu se však rodiče příliš nestarají.** O2.cz [online]. 2017 [cit. 2020-10-09]. Dostupné z: https://www.o2.cz/spolecnost/tiskove-centrum/552886-Temer_ctvrtina_deti_dostane_svuj_mobil_uz_v_predskolnim_veku_O_jejich_bezpeci_na_internetu_se_vsak_rodice_prilis_nestaraji.html
46. **Úmluva o právech dítěte a související dokumenty.** [online]. 2016 [cit. 2020-10-05]. ISBN 978-80-7421-120-1. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Umluva_o_pravech_ditete.pdf/9

d45250c-a795-c4f4-872d-550497b0a4d8

47. **Úmluva o právech dítěte: Hlavní principy.** UNICEF [online]. 2004 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/hlavni_principy.pdf
48. **Úmluva o právech dítěte: Právo na ochranu.** UNICEF [online]. 2004 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/pravo_na_ochranu.pdf
49. **VÁGNEROVÁ, Marie.** *Vývojová psychologie*, Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2
50. **VALÁŠEK, Jiří.** Tělesné tresty. Svoboda dětí a práva učitelů v pedagogické praxi [online]. Brno, 2013 [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/uydtx/Diplomova_prace_-_Valasek__252453_.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce Mgr. Zdeněk Hons.
51. **VANÍČKOVÁ, Eva.** *Tělesné tresty dětí: definice, popis, následky*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0814-0
52. **Zákon č. 561/2004 Sb.: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).** [Zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. 2004 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast2>
53. **Žadoní Vaše dítě o telefon? S prvním telefonem nespěchejte, radí psycholog** [online]. 2019 [cit. 2020-10-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/prvni-mobilni-telefon-vychova-deti-rodice.A190923_101016_vztahy-sex_job

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1 - Věk dětí.....	40
Graf č. 2 - Tělesné tresty.....	41
Graf č. 3 - Netělesné tresty.....	41
Graf č. 4 - Nejčastější tresty.....	42
Graf č. 5 - Skupiny trestů.....	43
Tabulka č. 1 - Absolutní četnosti fyzických trestů.....	44
Tabulka č. 2 - Relativní četnosti fyzických trestů.....	45
Tabulka č. 3 - Absolutní četnosti verbálních trestů.....	47
Tabulka č. 4 - Relativní četnosti verbálních trestů.....	47
Tabulka č. 5 - Absolutní četnosti mediálních trestů.....	49
Tabulka č. 6 - Relativní četnosti mediálních trestů.....	49

Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník

Dotazník je určen rodičům/vychovávajícím, kteří mají dítě předškolního věku 3 – 6 (7) let. Odpovědi budou zpracovány pro potřeby bakalářské práce. Jedná se o anonymní formu výzkumu, která bude použita pro potřeby bakalářské práce. Vaši odpověď označte křížkem nebo vyplňte textem.

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

2. Používáte ve výchově tělesné tresty?

- ANO
- NE

3. Používáte ve výchově netělesné tresty?

- ANO
- NE

4. Jaký je nejčastější (nejúčinnější) trest ve výchově Vašeho předškolního dítěte?

.....

5. Jak často užíváte trest zákaz sledování TV?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

6. Jak často užíváte ve výchově trest zákaz používání tabletu?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

7. Jak často zakazujete užívání mobilního telefonu?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

8. Jak často zakazujete Vašemu předškolnímu dítěti hraní na počítači/notebooku?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

9. Jak často zakazujete dítěti herní konzole typu Nintendo Wii, Playstation, Xbox..?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

10. Jak často trestáte dítě odebráním oblíbené hračky (panenka, autíčko...)?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

11. Jak často trestáte dítě plácnutím na zadek?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

12. Jak často trestáte dítě plácnutím přes ruku?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

13. Jak často používáte ve výchově pohlavek/facku ?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

14. Jak často vytaháte dítě za vlasy/za uši?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

15. Jak často doma dostane výprask Vaše předškolní dítě?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

16. Jak často na své dítě křičíte/zvýšíte hlas v souvislosti s trestáním?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

17. Jak často dítěti vynadáte v souvislosti s trestáním?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

18. Jak často dítěti domlouváte v souvislosti s trestáním?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

19. Jak často dítě vydíráte/vyhrožujete v souvislosti s trestáním?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

20. Jak často používáte výsměch nebo ironii v souvislosti s trestáním?

- stále
- velmi často
- často
- občas
- nikdy

Děkuji za Váš čas a spolupráci.